

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra dějin a didaktiky dějepisu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lesní hospodářství dominikánského řádu na Mimoňsku
Forest management of the Dominican order in the Mimoň region

Ondřej Nejedlý

Vedoucí práce: Mgr. Dušan Foltýn
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: B D-ZSV

Odevzdáním této bakalářské práce na téma *Lesní hospodářství dominikánského řádu na Mimoňsku* potvrzuji, že jsem ji vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Mnichovicích 10. 7. 2018

.....

Podpis

Tuto práci bych rád věnoval in memoriam svému kamarádovi, dědečkovi – panu doc. Ing. Pavlu Rohonovi. Rád bych poděkoval především panu magistru Dušanu Foltýnovi za jeho odborné vedení práce, trpělivost při konzultacích, dostupnost i v pozdních hodinách, a především za to, že v tuto práci věřil. Mnohokrát děkuji bratrům dominikánům, zejména otci provinciálovi, který mi dovolil zpracovávat toto téma a vydal povolení pro práci s příslušným archivním fondem. Rovněž děkuji panu inženýru Svatopluku Souchovi, lesnímu radovi dominikánských lesů, který mi byl vždy nápomocen a s elánem a ochotou mi pomohl zorientovat se v této problematice. Děkuji taktéž panu JUDr. Jakubu Křížovi, Ph.D., který mi poskytl informace ohledně živé restituční kauzy, týkající se tohoto tématu, a slečně Františce Slavíkové za překlady archiválií z německého jazyka. Taktéž děkuji mnohokrát slečně Barboře Petrovické, Soně Vyskočilové a slečně Elišce Kačerové za korekturu této práce. Dále mnohokrát děkuji pracovníkům 1. oddělení Národního archivu, zejména paní doktorce Zelenkové, která mi byla oporou ve věcech mne vzdálených, tedy zejména byrokratických stránkách výpůjček v NA. V poslední řadě děkuji své rodině, kolegům z fakulty a všem, kteří mi byli oporou i ve chvílích nejtěžších.

ABSTRAKT

Tato práce pojednává o lesním hospodářství dominikánského řádu na Mimoňsku. Konkrétně se zaměřuje na oblast Hamr nad Jezerem, a to v letech 1931–1938 a následně na poslední roky fungování lesní správy v letech 1945–1950. Hlavní důraz práce je kladen na popis dosud nezmapované historické etapy řádu v této oblasti, zejména pak se zaměřením i na ekonomickou činnost lesní správy v daném období. V práci je přihlíženo také k právním aspektům celé problematiky s nabytím, ztrátou a následnou snahou o navrácení výše zmiňovaného majetku. Jako hlavní pramen byl použit fond č. 37 Řádového archivu dominikánů, uložený v 1. oddělení Národního archivu v Praze. Dalším zdrojem byla odborná literatura, rozhovor s právním zástupcem dominikánského konventu ve věci restituční kauzy a internetové zdroje.

KLÍČOVÁ SLOVA

Dominikáni, lesnictví, Hamr, Hartig, lesní hospodářství, honitba, těžba dřeva, lesovna, První republika, Karl Waldstein, borovice, smrk, pila, Ministerstvo zemědělství, Řád maltézských rytířů, VVP Ralsko, pozemková reforma, revize pozemkové reformy.

ABSTRACT

This thesis deals with the forest management of the Dominican Order in Mimoň area. Specifically, it focuses mainly on the area of Hamr nad Jezerem, in the years 1931-1938 and the last years of the active duty of the Directorate of the Dominican forest management in 1945-1950. The emphasis of the thesis is based on the description of the previously uncharted historical chapter of the Dominican order in this area, especially with regard to the economic activity of the forest administration in this given period and legal aspects of the whole issue with the acquisition, loss and subsequent efforts to return these properties. The Fund no. 37 in the Archive of the Dominican order, deposited in the 1st Department of the National archive in Prague, was used as the main source, subsequently supplemented by specialized and professional literature, an interview with the legal representative of the Dominican order in Prague in the case of restitution and also by few internet resources.

KEYWORDS

Dominicans, forestry, Hamr, Restitution, Hospitaller Order of Saint John, count Hartig, hunting, hunting area, logging, the first Czechoslovak Republic. Karl Waldstein, pine, spruce, lumbermill, Ministry of Agriculture, Military training area Ralsko, land reform, land reform review.

Obsah

Úvod	7
1 Stručně k dominikánskému řádu	9
1.1 Založení řádu	9
1.2 Fungování řádu	10
2 Lesní hospodářství v českých zemích	11
2.1 Změny lesa na našem území	11
3 Hartigové	14
4 Lesy První republiky	17
4.1 Reformy a správní členění	17
5 Prodej Hamru a dominikánská expanze	20
5.1 Hartig a mimoňské panství	20
5.2 Prodej Hamru	22
5.3 Mimoňský zámek.....	25
5.4 Smrt Hartiga a patálie s úřady.....	27
6 Fungování Lesní správy Hamr v letech 1935-1938	29
6.1 Těžba a export dřeva.....	29
6.2 Pronájem a provoz honiteb Hamr	34
7 Poslední roky pod dominikánským konventem.....	36
8 Maltézští rytíři jako inspirace pro dominikány	41
9 Současný stav prostoru bývalé lesní správy Hamr	42
Závěr.....	46
Seznam použitých informačních zdrojů	49
Seznam pramenů.....	49
Seznam akademických prací	50

Seznam literatury	51
Seznam internetových zdrojů	52
Seznam příloh	52

Úvod

Toto do jisté míry mikroregionální téma z dějin správy jsem si vybral na základě syntézy názorů hned několika lidí. Hlavním hybatelem byl můj dědeček, doc. Ing. Pavel Rohon, CSc., kterému je tato práce věnována. Byl to právě on, kdo v posledních letech svého života pracoval pro dominikánský řád jakožto lesní rada¹ a stál při tvorbě nové správy na znovuzískaných lesních nemovitostech v rámci restitučních řízení. V další řadě to byl pan Mgr. Dušan Foltýn, který ve mne vzbudil zájem pro tuto oblast církevních dějin a měl odvahu vzít si mou práci, i mne, na svá bedra. V neposlední řadě to byl i pan Ing. Svatopluk Soucha, který jako lesní adjunkt byl při ruce mému dědečkovi a v současné době zaujímá jeho místo lesního rady.

V této práci jsem si dal za cíl zmapovat část historie, po kterou území patřilo konventu dominikánů u sv. Jiljí v Praze. Bylo tomu tak v období První republiky až do roku 1950, kdy o prostor přicházejí se vznikem VVP Ralsko.² Konkrétně se zde zaměřuji na největší část oblasti vlastněné konventem, a to na oblast Hamr nad Jezerem, kde sídlila celá Lesní správa dominikánských lesů Hamr a k tomu přidružená pila v relativně úzkých časových horizontech, tedy v letech 1931-1938 a 1945-1950.

V první části práce je stručný úvod k řádu samotnému, k vývoji lesů na našem území a k hraběcímu rodu Hartigů, který je s prodejem nemovitostí úzce spojen. Pokusím se stručně popsat příchod tohoto rodu na naše území, jeho historii, významné představitele a následně i to, jak Hartigové sami přišli k prostoru, který bude hrát v této práci tak důležitou roli.

V druhé části se zaměřuji především na problematiku nabytí vlastnictví konventu nad těmito pozemky v rámci tržové smlouvy mezi Janem Hartigem a konventem řádu dominikánů u sv. Jiljí doplněnou o kauzu, která se pojí k dědickému řízení po smrti Jana Hartiga. Následně se pokusím rozkrýt a popsat fungování dominikánské lesní správy v letech 1936-1938, a to zejména s přihlédnutím k ekonomickým faktorům.

Do třetí části jsem umístil lehčí odbočku k Řádu maltézských rytířů, od kterých se do jisté míry mohl řád dominikánů, v těchto „lesních ambicích“, inspirovat. Ovšem primárně jsem

¹ Ekvivalent generálního ředitele.

² Vojenský výcvikový prostor Ralsko.

se v této části práce zaměřil na hospodaření lesní správy v letech 1945 až 1949. Současně jsem popsal i vyvlastnění těchto území řádu státem a s tím spojený vznik VVP Ralsko. Následuje nástin stále živé restituční kauzy v současnosti.

Co se týče postupu při získávání informací, nejdůležitějšími prameny pro mou práci byly archiválie uložené v Řádovém archivu dominikánů 16. stol. – 20. stol, 1. oddělení Národního archivu v Praze, na třídě Milady Horákové. Konkrétně se jednalo o fond č. 37 a v něm spisy č. 78,³ č. 138,⁴ č. 139,⁵ č. 140,⁶ č. 141,⁷ č. 145-1,⁸ č. 145-2,⁹ č. 146,¹⁰ č. 147¹¹ a č. 148.¹² Samy dokumenty ve spisech nebyly z největší části nikterak roztříděné, a tak orientace v nich zabírala velké množství času. Dalším postupem byla rešerše v podobných akademických pracích a následně načerpání informací z odborné literatury, stejně tak rozhovory s panem Ing. Svatoplukem Souchou, lesním radou dominikánského řádu u sv. Jiljí v Praze. Posledním zdrojem se stal rozhovor s právním zástupcem dominikánského konventu ve věci restituční kauzy týkající se tohoto prostoru.

³ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 78, č. pom. 74, Správa lesní – Hamr.

⁴ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 138, č. pom. 74, k. 109, Hartig – hrabě.

⁵ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 139, č. pom. 74, k. 109, Mapy – Hamr.

⁶ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 140, č. pom. 74, k. 109, Mapy – Hamr.

⁷ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 141, č. pom. 74, Lesovna – Hamr.

⁸ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 145-1, č. pom. 74, k. 111, Správa lesní – Hamr.

⁹ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 145-2, č. pom. 74, k. 111, Správa lesní – Hamr.

¹⁰ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 146, č. pom. 74, Obchod – Dříví – Hamr.

¹¹ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 147, č. pom. 74, Pila – Hamr.

¹² *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 148, č. pom. 74, Honitba – Hamr.

1 Stručně k dominikánskému řádu

1.1 Založení řádu

Řád bratří kazatelů neboli Ordo Fratrum Praedicatorum, jak se jinak dominikánský řád nazývá, byl založen v roce 1215 na základě Augustinovy řehole španělským knězem sv. Dominikem (Domingo de Guzmán). Povolení k založení řádu vydal nově zvolený papež, který nastoupil po zesnulém Inocenci III., Honorius III. Ten dne 22. 12. 1216 uznal komunitu sv. Romana v Toulouse za řeholní společenství, schválil nový řád, a pověřil Dominika a jeho bratry kázáním evangelia. Tento papež také poprvé oficiálně nazval dominikány termínem "bratří kazatelé".¹³

Dominika nazval "převorem kazatelského řádu", čímž byl uznán představeným všech bratří kazatelů. Byla to další z novot oproti jiným mnišským i kanovnickým řádům, které tvořily federaci samostatných klášterů, jejichž opati si byli rovni a žádný neměl pravomoc nad ostatními. V zakládací bule papež charakterizoval dominikány jako "průkopníky víry" a "obnovy apoštolského života".

Řád neměl vlastnit žádný majetek a jeho členové nebyli vázáni na konkrétní klášter. Měli žít v chudobě pouze z almužen po způsobu heretických kazatelů, aby se tak více přiblížili lidu a mohli přimět zbloudilé sektáře k návratu do lůna katolické církve. Dominikánské konventy byly zakládány pouze ve městech, nejčastěji u hradeb. Od počátku měl řád velkou podporu papežů, což mu zejména ve 14. – 16. století zajistilo rozvoj a popularitu. Mezi nejznámější dominikány patřili významní středověcí učenci Albertus Magnus (Albert Veliký) a Tomáš Akvinský. Učení Tomáše Akvinského – tomismus – se roku 1342 stalo doktrínou řádu a později celé římskokatolické církve. Řád vytvořil ženskou větev a třetí, tzv. polomnišský řád. Mezi dominikánské terciáře patřila například sv. Kateřina Sienská. Terciáři vznikli z Milice Víry Ježíše Krista. Roku 1233 svěřil papež Řehoř IX. dominikánům inkvizici ve Francii, přestože sv. Dominik osobně proti heretikům násilně nikdy nepostupoval. Důvodem

¹³ ČERNUŠÁK, Tomáš, Damián NĚMEC a Augustin PROKOP. *Historie dominikánů v českých zemích*. Praha: Krystal OP, 2001. Dominicana. ISBN 80-859-2950-3.

tohoto pověření byla právě vysoká intelektuální úroveň řádu. Pojmenování řádu pak bývalo vykládáno jako *domini canes* – psi Boží.¹⁴

1.2 Fungování řádu

Řád dominikánů má v církvi exemptní postavení a vymyká se organizaci diecézního kléru. Má vlastní představené v jednotlivých provinciích. Kněží dominikáni jsou spolupracovníci biskupů, nikoli jejich podřízení. Řád je řízen generálním představeným – magistrem, který podléhá přímo papeži, viditelné hlavě katolické církve. Je volen generální kapitulou. Ta je tvořena představenými všech provincií a jejich socii. Magistr řádu sídlí v Římě (na Aventinu u sv. Sabiny), odkud spravuje celý řád. Jemu slibují bratři při přísaze svou poslušnost. Představitelé provincií (provinciálové) i řeholních domů (převorové) jsou voleni všemi bratry s volebním hlasem (vokály) na určité funkční období. Ve svém jednání a rozhodování jsou zároveň omezováni radou. Tím je zajištěna demokratická struktura řádu.

- Převor je volený představený komunity kláštera (konventu), která tvoří základní buňky struktury řádu. Převor svěřený klášter formálně zastupuje na jednáních a zároveň je povinen pečovat o bratry žijící v něm.

- Provinciál stojí v čele provincie, která je tvořena kláštery nacházejícími se na určitém území. Toto území se může ale nemusí shodovat s hranicemi státních útvarů. Provinciál je zodpovědný za svou provincii podobně jako převor za konvent. Podobně jako převorovi i jemu ve správě pomáhá rada (Provinční rada), v níž jsou zástupci všech klášterů v provincii.¹⁵

K dominikánskému řádu patří:

- I. řád (bratři)
- II. řád (sestry a mnišky)
- III. řád (laici – terciáři)
- IV. + sekulární instituty

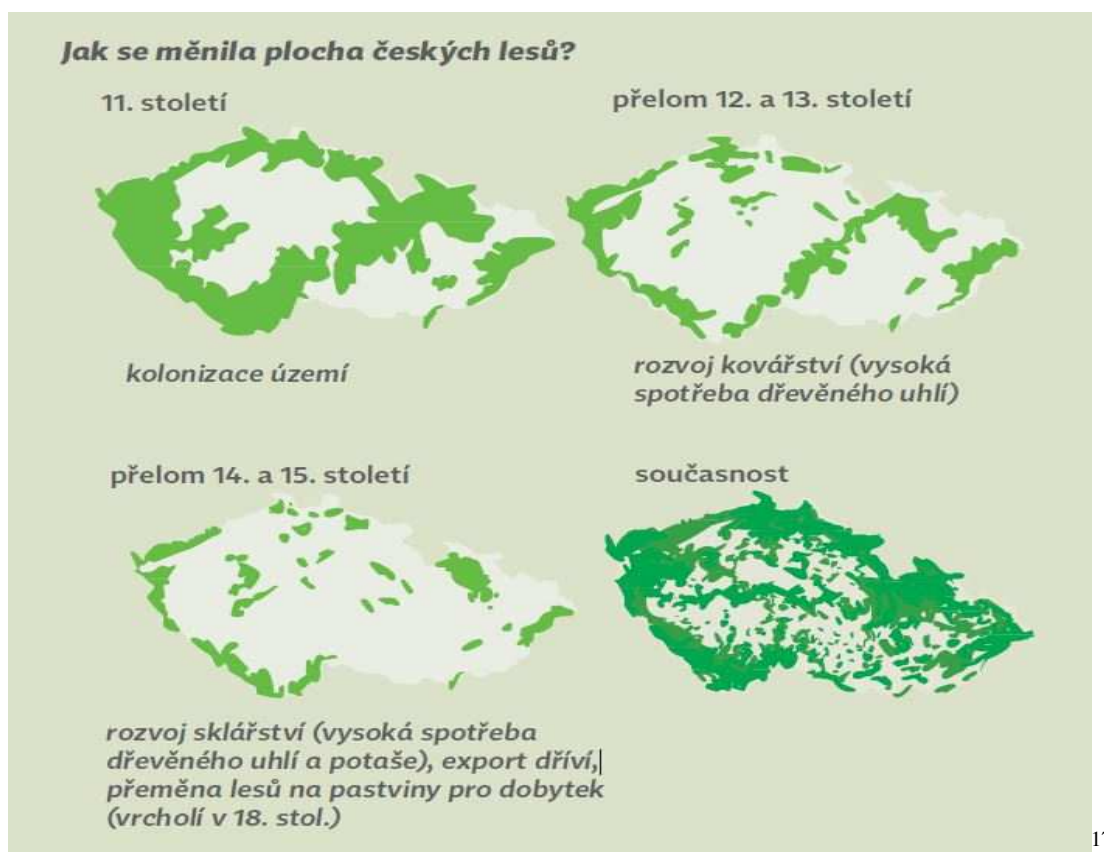
¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Tamtéž.

2 Lesní hospodářství v českých zemích

2.1 Změny lesa na našem území

Les, jakožto základní surovinový zdroj, je zde od prvopočátku lidské civilizace. Přeskočíme-li však o několik tisíc let kupředu, do doby raného středověku, můžeme pozorovat na našem území řadu proměn. V rámci pozvolného, nelineárního, ovšem soustavného osidlování našich zemí se od 11. století rozmáhala kolonizace, zejména podél vodních toků a obchodních cest.¹⁶ Les tou dobou nebyl tím, jak ho známe my dnes. Byl mohutnou, takřka nepropustnou bariérou, která bránila v pohybu kdekoli mimo obchodní trasy. Zejména v oblasti Českého lesa, Šumavy a Krkonoš, kde les tvořil bariéru v symbióze s pohořím.

Obrázek 1 – Proměny českých lesů

¹⁶ Úrodné zemědělské plochy.

¹⁷ LORENCOVÁ, Radmila. *LESNICTVÍ: Obrázková statistika ze světa lesů a lesníků*. Praha: Národní zemědělské muzeum, 2017. ISBN 978-80-86874-90-6.

Ovšem ona již výše zmíněná kolonizace zapříčinila postupné ubývání lesa na úkor potřeby lidí. Ti dřevo využívali takřka na vše – výroba nástrojů, budování staveb, otop. Hospodaření s lesy nebylo v této době nijak omezeno. Neexistovala zde žádná pravidla, která by kohokoli v tomto ohledu vázala. Užívaly se tedy naprosto nahodile, prostým způsobem. To mělo za následek nejenom to, že vlastníci ne vždy dobře nakládali s lesní rozlohou a měnili ji, ale také mnohdy necitlivě zacházeli s přirozenou strukturou a skladbou dřevin.

Bez jakékoliv odborné péče a legislativního úkonu docházelo z dnešního hlediska k ničení a pustošení lesních celků, neboť les byl, a do jisté míry se odvážím tvrdit, že spousta lidí si i dnes myslí, že stále je, možným dlouhodobě obnovitelným zdrojem suroviny.

Avšak již na konci 11. století si byli panovníci – feudálové vědomi toho, že les je stejně důležitým majetkem jako jiné plochy, a tak se začaly formovat první normy,¹⁸ které měly regulovat nakládání s lesem. Dalším z podobných opatření vedoucích k ochraně majetku (tedy v našem případě lesů) pána bylo v 11. století zavedení funkce lovčího. Hlavním úkolem lovčího byla honba zvěře, neboť především lov byl zábavou i hospodářským ziskem pro krále a stavy. Můžeme neodborně tvrdit, že lovčí, v oněch lesích krále a pánů, plnili funkci prvního lesního hospodáře, neboť se vedle povinnosti péče o zvěř starali také o les a jeho ochranu, respektive o ochranu lesa jakožto domova zvěře. Ve 13. století probíhá opět rozsáhlá kolonizace dosud zalesněných území a vznikají lánové vsi.¹⁹ Taktéž je zaznamenán rozmach mnohých odvětví a s tím je spojená stále se zvyšující spotřeba dřevěného uhlí. Za doby vlády Karla IV., ve druhá polovině 14. století, byly na českém území vykáceny či vyklučeny velké stavy královských lesů. Největší úbytek lesních ploch přichází od počátku 16. století s masivní potřebou dřeva pro hornictví,²⁰ zpracování rud obecně a rybníkářství.²¹ Typickým příkladem odlesňování hor je vykácení Krkonošských pralesů Kryštofem z Gerndorfu. Světlou chvilkou je začátek barokních krajinářských úprav v 17. století, nicméně odlesňování vrcholí ve století 18., kdy se i plochy těžko obhospodařovatelné²² stávají terčem odlesnění a přetransformování v pastviny. V této době také pokračuje ústup rybníkářství, což je mimo jiné zapříčiněno státním zvýhodněním pěstování pšenice a

¹⁸ Tzv. regály.

¹⁹ Většina ovšem zaniká.

²⁰ Například pro stavbu důlních šachet, bednění a vzpěr v chodbách důlních jam.

²¹ Např. stavidla, přepouštěcí kanály, a další.

²² Např. plochy svažité.

vyměřováním nových císařských silnic.²³ S nástupem průmyslové revoluce dochází také k markantnímu rozvoji skláren, báňských a hutních podniků, které logicky měly nadměrnou spotřebu dřeva, a proto bylo mnoho lesů vytěženo pro jejich potřebu. Problémem ovšem nebyla jen ona těžba a devastace lesních ploch, ale i zásahy do skladby stromů v lesích. V tehdejší lesi byl převládajícím stromem buk a jedle, ovšem se stále se rozšiřujícím odlesňováním a následným zalesňováním se do našich podmínek dostává masivně smrk. Proč zrovna smrk? Čistě z praktického hlediska – smrk je odolná a rychle rostoucí dřevina, stejně jako borovice, modřín, topol, javor a jasan.

Za významnou událost v kultivaci českých lesů lze označit vydání lesního řádu roku 1754,²⁴ který obsahoval mimo jiné i povinnost složení zkoušky pro lesní hospodáře, omezení těžby dříví pro hutě, zákaz rozšiřování pastvin a orné půdy. Tato zákonná opatření směřovala k jednomu cíli, a to ke zvýšení produktivity lesa a k zajištění dostatku dřeva v budoucnosti.²⁵ Následkem industrializace v 19. století a s rozvojem železnice se aplikuje masivní výsadba právě smrkových monokultur²⁶ a také zalesňování skalnatých a písčitých ploch.²⁷ Zlomovým bodem pro moderní lesní hospodářství se stal rakousko-uherský zákon č. 250/1852,²⁸ který v pojetí lesního hospodářství zakotvil ekonomické procesy, které pak vedly k vytvoření lesního hospodářství jako samostatného hospodářského odvětví. Ve dvacátých letech 20. století můžeme hovořit zejména o zpětném zalesňování zemědělských ploch, melioračních²⁹ procesech a v důsledku toho také o zániku remízků, mokřadů atd. V současnosti se setkáváme s obrovským rozmachem technických plodin a jejich využití v biopalivech³⁰ a biomase.³¹ Taktéž se revitalizují staré doly, které jsou zaplavovány a vytváří se podmínky pro zcela nový ekosystém.

²³ Do tohoto období spadá zajímavý „lesní patent“ Marie Terezie, který doporučuje pěstování smrku obecného, a to zejména pro potřeby důlní.

²⁴ Zemské lesní řády. Pro Čechy a Moravu platné od roku 1754, pro Slezsko pak platné od roku 1756.

²⁵ Tzv. intenzifikace lesnictví.

²⁶ Např. na Šumavě po roce 1870 zalesňování ploch napadených kůrovcem.

²⁷ Zde se jednalo o akát.

²⁸ Na území nynější České republiky tento zákon platil až do roku 1960.

²⁹ Meliorace jsou obecně různá opatření, která vedou ke zlepšení úrodnosti půd, které samy o sobě jsou přirozeně úrodné málo, nebo u kterých došlo v důsledku nevhodných zásahů či působením vnějších činitelů.

³⁰ Např. Řepka olejka.

³¹ Např. Japonský topol.

Podle odhadů zabíraly v roce 1848 z celkové sklady lesů jehličnaté lesy přes 83 %, smíšené asi 12 % a jen 5 % připadalo na listnaté porosty. V roce 1920 zaujímaly na českém území listnaté dřeviny 15,4 % lesní půdy, v roce 1954 dokonce jen 14,7 %.³²

V období let 1875-1910 došlo v Čechách k dalšímu zvýšení podílu jehličnatých lesů z 81 % v roce 1875 na 89,3 % v roce 1900. V roce 1910 byl naopak zaznamenán pokles o 2 % na 87,3 %. Naproti tomu smíšené lesy, na které v roce 1875 připadalo 12,2 % a v roce 1900 jen 6 %, zvýšily v roce 1910 své zastoupení na 8 %. Listnaté lesy se v Čechách v roce 1875 podílely 6,1 %, ale v roce 1900 a v roce 1910 už jen 4,7 %.

Na Moravě bylo zastoupení dřevin příznivější pro lesy listnaté a smíšené. Zatímco v roce 1900 jehličnaté lesy měly pouze 56,4 %, na listnaté připadalo 22,2 % a na smíšené 21,4 % v celkové lesní skladbě na našem území. Do roku 1910 však jehličnaté lesy zaznamenaly na Moravě přírůstek 4,5 % na 61 %.

3 Hartigové

Šlechtický rod Hartigů by měl pocházet z oblasti Slezska, od přímé linie jeho mýtického zakladatele Martina Hartiga, kupce ze Slezského Lvovku (dříve Lemberk), v oblasti svídnicko-javorského knížectví. Rod se ovšem na naše území dostává až v 17. století, přes oblast Horní Lužice, neboť tou dobou sídlili na Žitavsku, konkrétně na statku Alt-Hörnitz, který patřil Kristiánu z Hartigu, který byl i současně purkmistrem ve výše zmíněné Žitavě. Jeho bratr Jan Jakub z Hartigu byl lékařem v Benátské republice. Právě díky druhému zmíněnému byli Hartigové povýšeni do stavu šlechtického v roce 1645 císařem Ferdinandem III., v roce 1668 pak do stavu rytířského a do stavu svobodných pánů pak v jubilejním roce 1700, zásluhou Jana Iziáše Hartiga, který pracoval jako dvorský sekretář a následně jako tajný referendář v České dvorské kanceláři.

³² LENOCH, Ph.D., Ing. Josef. *Dějiny lesního hospodářství a dřevozpracujícího průmyslu*. Brno, 2014, 120 s. Učební text. Mendelova univerzita v Brně.

33

Obrázek 2 - Erb hrabat z Hartigu

Je založena také druhá větev³⁴ rodu. Jeho syn Antonín Iziáš se stal místoprezidentem Dvorní říšské rady, ovšem tato část větve vymírá s jeho vnukem Františkem z Hartigu Druhý syn Jana Iziáše, Jan Hubert, byl od roku 1708 do roku 1718 purkrabím v hradeckém kraji a třetí syn Ludvík Josef³⁵ byl přísedícím zemského soudu v Čechách. Je to právě on, který okolo roku 1714 kupuje statky a plochy v oblasti Stráže pod Ralskem a spojuje je se svým již dříve nabytým panstvím Mimoň v panství jedno.³⁶ I toto mělo za následek, že v roce 1719 byl přijat do hraběcího stavu a Hartigové jsou od té doby považováni za „novou úřednickou šlechtu“. Měl čtyři dcery a dva syny. Adam Ludvík³⁷ zdědil Kysibl (Stružnou), Nejdek a Březnici.³⁸ Druhý byl Adam František z Hartigu, který vstoupil do státních služeb, a jeho nejvyšší kariérní dosah byl úřad zplnomocněného ministra³⁹ v Řezně. Právě on pak podědil

³³ *Wappen der Grafen von Hartig ab 1719*. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2018, 2014 [cit. 2018-06-21]. Dostupné z:

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/57/Wappen_der_Grafen_von_Hartig.png

³⁴ Kterou byla větev rakouská.

³⁵ A jako jediný je předkem dodnes žijící větve rodu v Rakousku.

³⁶ Které získal jako věno od jeho manželky.

³⁷ Jeho syn Ludvík Jan z Hartigu byl velkým mecenášem umění, skladatel a hudebník.

³⁸ Dnešní Krásné Březno.

³⁹ Ekvivalent dnešního velvyslance.

zájmovou oblast Stráž pod Ralskem a Mimoň. Nejvýznamnější období rodu ovšem přichází s jeho synem Františkem de Paulem z Hartigu.⁴⁰ Ten byl významným rakouským diplomatem a politikem. Rovněž zastával funkci předsedy Královské české společnosti nauk a také byl členem zednářské lóže. Jeho stejnojmenný syn pokračoval po vzoru svého otce v kariérním růstu ve státní sféře. Zastával post císařského guvernéra v Lombardii a konferenčního ministra.⁴¹ Během revolučního roku 1848 byl zodpovědný za udržení území dobyté maršálem Radeckým. V této souvislosti získal za zásluhy Řád zlatého rouna a byl císařem jmenován za doživotního člena Panské sněmovny Říšské rady. Vrcholnou osobou z hlediska kariérních úspěchů se troufám považovat jeho syna Edmunda z Hartigu, který byl vyslancem v Hessensku, Dánsku a Bavorsku. Následně byl císařem zvolen nejvyšším zemským maršálkem Království českého a stejně jako jeho otec byl zvolen doživotním členem Panské sněmovny Říšské rady. K tomu ovšem byl zvolen i doživotním členem říšského soudu. Roku 1883 umírá, a protože má jen 3 dcery, rod pokračuje v linii jeho bratra, Bedřicha z Hartigu.

Pro nás je nejdůležitější syn a dědic mimoňského panství, hrabě Jan Hartig, který ke konci svého života dohaduje onen obchod s dominikánským konventem o prodeji pozemků v oblasti okresu České Lípy.⁴²

⁴⁰ Napsal řadu vědeckých prací, výběrem lze zmínit např. *Historická úvaha o vzestupu a úpadku křesťanských národů*.

⁴¹ František byl jedním z vůdčích osobností politického spektra ministrů, kteří razantně vystupovali proti Metternichovi.

⁴² Viz příloha č. 22

4 Lesy První republiky

4.1 Reformy a správní členění

V době před rozpadem Rakouska-Uherska byly lesní a zemědělské celky s plochou větší než 500 ha, resp. jejich majitelé, vázáni zemskými zákony z roku 1880, které jim nařizovaly ustanovit kvalifikované lesní hospodáře. Tento zákon upravovalo nařízení tehdejšího Ministerstva orby č. 30/1903 Ř. z., kdy funkci lesního hospodáře mohli vykonávat pouze absolventi lesnických fakult, vyšších lesnických škol a gymnázií s lesnickou praxí o délce trvání 3–5 let. Samozřejmostí byla splněná zkouška pro lesní hospodáře, ke které se připouštěli právě jen výše zmínění absolventi.⁴³ Toto se týkalo zejména velkostatkářů, kteří v českých zemích, před rozpadem monarchie, vlastnili 1/3 půdy. Jejich monopol, tedy obecně monopol vlastníka půdy, byl v době před reformou takřka nezaměnitelný.⁴⁴ Mezi tyto velkostatkáře můžeme řadit zejména šlechtu a církvev, která ovšem byla dosti omezená již z let vlády císaře Josefa II., který v roce 1782 vydává nařízení o rušení klášterů mnohých řádů. Dominikáni byli předurčeni k rozpuštění už z let 1777, nicméně první vlna rušení je minula. Rok 1785 je ve znamení další vlny rušení klášterů, omezování jejich funkcí a konventů. V této souvislosti z původních 22 konventů zůstalo jen konventů 7. Jejich působnost byla ovšem značně omezená, a tak roku 1844 byla Česká dominikánská provincie zrušena, sloučena s rakouskou provincií a vzniká nová Říšská provincie.

Vnitroprovinční třenice mezi českými a rakouskými bratry zapříčinily to, že se po dlouhých přípravách a nátlaku roku 1905 obnovuje česká provincie a jejím sídlem se stává konvent u sv. Jiljí v Husově ulici v Praze.⁴⁵

Toto se však mění po vzniku republiky Československé. Nově příchozí pozemková reforma,⁴⁶ kterou Ferdinand Peroutka komentoval slovy: „Československá revoluce stojí na

⁴³ LENOCH, Ph.D., Ing. Josef. *Dějiny lesního hospodářství a dřevozpracujícího průmyslu*. Brno, 2014, 120 s. Učební text. Mendelova univerzita v Brně. str. 32-34.

⁴⁴ MALÁ, Lenka. *Omyly a nebezpečí pozemkové reformy: Reflexe problému na stránkách vybraných tištěných médií v roce 1919*. Brno, 2013. Bakalářská práce. Masarykova univerzita: Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce PhDr. Pavel Večeřa, Ph.D. str. 10-11.

⁴⁵ BENEŠOVÁ, Aneta. *Historie řádu dominikánů v Plzni*. Plzeň, 2013, Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni: Fakulta filozofická. Vedoucí práce Mgr. Eduard Neupauer Ph.D. str. 14-15

⁴⁶ První vlna pozemkové reformy (1919–1938) na kterou navazuje druhá vlna po konci 2. světové války (1945–1948).

*třech pilířích, jimiž jsou státní převrat, pozemková reforma a přijetí ústavy,*⁴⁷ byla v povědomí už během 1. světové války a měla silný národnostní aspekt. Negativní reakce přicházejí zejména ze strany německé menšiny, která to často označovala až za českou národní mstu. Pro Čechy a Slováky to skutečně byla otázka národa, ona reforma se měla dotýkat zejména velkostatků, které v dominantní míře vlastnila německá a maďarská šlechta. Císařský majetek po vzniku ČSR propadl státu, ovšem církevní majetek nebylo před reformou možno nikterak dělit či rozprodávat. Současně s pozemkovou reformou, která pro šlechtu je devastující, přichází i zákon č. 61/1918 Sb., který ruší šlechtické tituly.⁴⁸

Ona pozemková reforma se prováděla na základě zákona o obstavení velkostatků,⁴⁹ zákonu záborovém,⁵⁰ kterým stát zabral tzv. „velký pozemkový majetek“, za nějž se pokládala držba jedné osoby nebo týchž spoluvlastníků přesahující 150 ha půdy zemědělské nebo 250 ha půdy celkové. Dále zákona zřizujícího Státní pozemkový úřad⁵¹ jako exekutivní orgán provádějící tuto reformu. Doplněno o zákon přidělový,⁵² který ustanovoval, že půda lesní, v případě, že jí nenabyde stát, bude přidělena především obcím či jiným veřejným institucím. Poslední dva zákony, které provázejí tuto reformu jsou zákon o hospodaření a zabraném majetku⁵³ a zákon náhradový,⁵⁴ který určil metodiku pro připisování náhrad za zábor.

V první fázi reformy se jednalo především o půdu zemědělskou a na půdě lesní, resp. účinnosti reformy na ní, se začalo pracovat až po roce 1925 především z politických důvodů. Do lesní části pozemkové reformy bylo zahrnuto přibližně celkem 1 528 900 ha.⁵⁵ Zestátnění nakonec následkem politických změn, které se od roku 1925 do vrcholu reformy v roce 1932 udály, postihlo jen největší majitele lesů, kterým ve velké většině patřilo více než 10 000 ha lesa. Z církevních organizací se tato reforma dotkla ve větší míře jen Řádu německých rytířů, kteří přišli o přibližně 30 % svých lesních ploch. Ostatní církevní instituce, tedy hlavně

⁴⁷ PEROUTKA, Ferdinand. *Budování státu*. Vyd. 4., Reprint 3. vyd. Praha: Academia, 2003. ISBN 80-200-1121-8. str. 511.

⁴⁸ Podle § 6 zákona č. 243/1920 Sb. bylo s účinností od roku 1921 používání šlechtických titulů trestné. Ovšem změna zákona č. 61/1918 Sb. z roku 1936 legalizovala možnost přijímat zahraniční aristokratické tituly, pokud mají oporu v zákonodárství příslušné země.

⁴⁹ Zákon č. 32/1918 Sb.

⁵⁰ Zákon č. 215/1919 Sb.

⁵¹ Zákon č. 330/1919 Sb.

⁵² Zákon č. 81/1920 Sb.

⁵³ Zákon č. 118/1920 Sb.

⁵⁴ Zákon č. 320/1920 Sb.

⁵⁵ V Čechách přibližně 983 900 ha, na Moravě přibližně 455 200 ha a ve Slezsku přibližně 89 800 ha.

Pražské a Olomoucké arcibiskupství, byly touto reformou postiženy jen málo, protože do reformy daly větší zemědělské plochy, než po nich zákon požadoval. Pokud jim byla z vyšších zájmů,⁵⁶ část lesních ploch odejmuta, bylo jim nabídnuto koupit jiný lesní prostor o přibližně stejné velikosti. Menším institucím a majitelům lesů s výměrou od 3 000 do 10 000 ha byla zestátněna většinou 1-2 polesí s celkovou výměrou od 600 do 2 500 ha.⁵⁷

Z hlediska správního členění měly být všechny zemědělské a lesní plochy vázány dle již dříve zmiňovaného zákona o hospodaření a zabraném majetku.⁵⁸

Zvláštní správní kategorii tvořily státní lesy, kde správu převzal podnik Státní lesy a statky,⁵⁹ pro který bylo v roce 1921 výnosem Ministerstva zemědělství zřízeno Generální ředitelství státních lesů⁶⁰ a statků jakožto součást Ministerstva zemědělství. Jeho organizace se několikrát měnila, ale největší změny nastaly v roce 1935 a následně za okupace, kdy byla přizpůsobena poměrům v Třetí říši. V roce 1940 došlo k rozdělení na útvar státních lesů a státních statků. Další organizační úrovní SLS byla Ředitelství státních lesů a statků (ŘSLS), kterým byly až do roku 1935 postaveny na roveň vrchní správy. V českých zemích jich bylo původně 6 a později 5.⁶¹ Jejich úkolem byla koordinace a kontrola hospodaření v obvodu, který zabíral 40 000 až 70 000 ha lesů. Zřízeno bylo dále Ředitelství školních lesních statků (ŘŠLS). Semenářské závody v Praze, Lesní taxační kancelář (LTK) v Brandýse nad Labem byly zřízené v roce 1935 a stejně tak 2 prodejny dřeva, na nichž se státní lesy účastnily (ČUPOD a Nákupní správa SLS). Nižší složkou byla Správa státních lesů (SSL) a Správa státních lesů a statků (SSLS) dělená na polesí a dále na hájenství. Výměra SSL se pohybovala od 1 300 do 9 000 ha lesů. Na roveň SSL a SSLS postaveny Správy státních pil (SSP), Správy státních skladů dřeva (SSSD) a Správy státních lesních drah (SSLD). V čele SSL stál její přednosta, nejčastěji s titulem lesmistra nebo lesního rady, jednotlivá polesí spravovali polesní s ochranným personálem.⁶²

⁵⁶ Především obrany státu, kdy se už počítá se stavbou stálého opevnění.

⁵⁷ LENOCH, Ph.D., Ing. Josef. *Dějiny lesního hospodářství a dřevozpracujícího průmyslu*. Brno, 2014, Učební text. Mendelova univerzita v Brně. str. 34-36.

⁵⁸ Zákon č. č.118/1920 Sb.

⁵⁹ Dále jen SLS.

⁶⁰ Generální ředitelství zajišťovalo vrchní řízení a kontrolu hospodaření podniku.

⁶¹ Praha, Liberec, Třeboň, Frýdek, Hodonín a do roku 1935 ještě Brandýs nad Labem

⁶² LENOCH, Ph.D., Ing. Josef. *Dějiny lesního hospodářství a dřevozpracujícího průmyslu*. Brno, 2014, Učební text. Mendelova univerzita v Brně. s. 29-31.

5 Prodej Hamru a dominikánská expanze

5.1 Hartig a mimoňské panství

Dominikánský řád v oblasti lesního hospodářství tato reforma postihla jen nepatrně, ovšem trochu výjimkou potvrzující pravidlo se stává Jan Hartig, pokračovatel již dříve zmiňovaného hraběcího rodu⁶³. Je to právě on, kdo po vzniku republiky bedlivě sleduje politickou situaci ve státě. Je jen otázkou, jak to sám Hartig zamýšlel, ale v letech 1920-1927 kupuje zemědělské lesní plochy od menších vlastníků půdy v okolí svého panství v Mimoní, jejich zemědělské a lesní plochy. Jednou z nich je i oblast Hamr nad Jezerem, která sousedí s Mimoní a Svěbořicemi.⁶⁴ Rostoucí napětí mezi českým a sudetoněmeckým obyvatelstvem napovídalo tomu, že se žene bouře, která vyústí do nepředstavitelných rozměrů. Sám Hartig, který tou dobou má bratra Františka Hartiga v sousedním Rakousku, bedlivě sledoval situaci, která se do nástupu Adolfa Hitlera k moci v roce 1933 rapidně měnila. Z logického hlediska je jasné, že bývalým šlechticům se nové republikánské pořádky zcela nezamlouvaly. Zákaz titulatur z nich dělal rovnoprávné občany, pokud si odmyslíme obrovské majetky oproti standardnímu občanu ČSR. Pozemková reforma⁶⁵ jim sahala na citlivou věc majetku, byť, opět s odvoláním na předchozí kapitolu, jim byly reparovány zestátněné plochy a jejich majetek byl nadále značný. Sám Jan Hartig je velice záhadnou osobou. Na neoficiálních stránkách města Mimoň se uvádí, že v roce 1933 se měl údajně zastřelit v Monte Carlu: *„Statky bývalého mimoňského panství převzal po smrti Františka hraběte Hartiga jeho nejstarší syn Jan hrabě Hartig, který se 28. července 1919 oženil s Eleonorou ze Schwarzenberku (*1899). Podrobnosti o jeho životě a jeho postavení nejsou příliš známy, pouze se uvádí, že pravděpodobně v r. 1933 se zastřelil. Při svém pobytu v Monte Carlu propadl hráčské vášni, měl prohrát obrovskou sumu včetně auta, domů se vrátit se šoférem vlakem, a aby mohl uhradit zbytek dluhu, prodal i statek se zámečkem Velké Ralsko. Jeho manželka měla skonat ve věku 85 let roku 1984 v klášterním útulku v NSR. V záznamech městského adresáře z let 1930/31 se uvádí Jan (Johanes) Hartig jako velkostatkář a jeho žena Eleonora a dále hraběnka Jana (Johanna) Hartigová se svojí dcerou Josefinou, všichni*

⁶³ Viz. kap. 3, strana 14.

⁶⁴ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 138, k. 109, Hartig – hrabě

⁶⁵ Viz. kap. 4, sub. kap. 4.1, str. 15-17.

v č.p.42/III. “⁶⁶ Toto tvrzení není podloženo žádným relevantním faktografickým zdrojem, navíc podle veškeré oficiální dokumentace Jan Hartig umírá nejspíše až na konci roku 1936, či na začátku roku 1937, kdy se začne objevovat v korespondenci mezi Zemským úřadem v Praze, dominikánským konventem a právním zástupcem Dr. Černým osoba Dr. Karla Waldsteina, který je oficiálně potvrzený jakožto poručník nezletilých dědiců po Janu Hartigovi. Za předpokladu, že Jan Hartig neprostřelil svou hlavu tzv. „naměkko“ a onu sebevraždu přežil nebo vstal z mrtvých a v roce 1935 se odhodlal podepsat smlouvu s dominikánským konventem o prodeji svých pozemků, se odvážím tvrdit, že tato informace je zcela mylná a kde k ní autor přišel není možné dohledat, neboť zdroje chybí.

⁶⁶ HONS, Osvald. *Kronika Mimoně: díl patnáctý*. In: Neoficiální stránky města Mimoně [online]. 21. prosince 2016, [cit. 2018-07-02].
Dostupné z: <http://www.mimon.cz/index.php?page=clanky/clanek&clanek=2784&stranka=7>

5.2 Prodej Hamru

Otázkou ovšem zůstávají dvě základní otázky:

- Proč Hartig prodal ony velkostatky v oblasti svého panství?
- Kde na koupi takto velkých pozemků vzal peníze řád, který byl založen jako řád žebrový a v roce 1844 prakticky přestal existovat?

Odpověď na první otázku je možné částečně nalézt v předchozí kapitole. Zcela jistě na to bude mít vliv změna politického systému po rozpadu monarchie. Taktéž k tomu přispělo již zmiňované zrušení titulů pro šlechtice a jejich zrovnoprávnění s řadovými občany republiky. V neposlední řadě to je ona pozemková reforma, i když právě Hartig, jak se zdá, na ní netratil tolik, co jiní. Nicméně faktem zůstává, že od počátku roku 1927 už Hartig nemá tolik financí na to, aby udržel tak velké pozemky a počty zaměstnanců. Tou dobou mu patří zámek v Mimoni, velkostatek Hamr a četné pozemky⁶⁷ v katastrálním území Holičky, Chrástná, Náhlov, Novina Černá, Svěbořice a Zábrdí v celkové výměře 876,367 ha.⁶⁸ Naproti tomu jeho již dříve zmiňovaný bratr František Hartig vlastní stejné, či možná větší pozemky v sousedním Rakousku.

Roku 1931 nabídl Jan Hartig dominikánskému konventu ke koupi své mimoňské panství, kromě zámku v Mimoni. S odvoláním na korespondenci právního zástupce, Dr. Veverky, který zastupoval konvent a Dr. Černého, který zastupoval Hartiga, lze soudit, že smluvní cena za pozemky v celkové výměře 8 763 670 m², byla udána na 3 000 000 Kčs a z ní pak 5% úroky od 25. října 1931. Částka měla být zaplácena hotově před podpisem této smlouvy a úrok pak zřejmě od roku 1931 do roku 1935 do úplného přepsání a zaknihování parcel v Zemských deskách. Nicméně se ukázalo, že prodej provázely větší komplikace. Jedna z těch nejmarkantnějších byla ta, že Hartig si po odkoupení pozemků od sousedních statkářů ještě před rokem 1931 zapomněl udělat katastrální pořádek ve svých majetcích a řádně tak zaměřit a zaknihovat všechny parcely už od posledního zaměření roku 1927.⁶⁹ Situaci nepomáhá ani fakt, že ve věci prodeje těchto pozemků konventu pak probíhá korespondence

⁶⁷ Viz příloha č. 18 a 19, Mapy prostoru, který konvent odkoupil od Hartiga.

⁶⁸ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 138, k. 109, Hartig – hrabě, Odhad.

⁶⁹ Viz příloha č. 4 a 5, *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 138, k. 109, Hartig – hrabě, Vyrozumění Dr. Parkuse panu Dr. Černému o zdržení tržeb smlouvy.

mezi ředitelstvím hartigovského panství a Dr. Parkusem, který zprostředkovává prodej. Následně souběžně probíhá korespondence mezi samotným Hartigem a konventem. Situace by nebyla nijak komplikovaná, kdyby Hartig odmítl řešit prodej svých pozemků právě s Dr. Parkusem, na kterého ovšem tlačilo hartigovské panství s tím, že chce vyhotovený návrh smlouvy. Parkus se následně dovolává u Dr. Černého o to, aby Hartiga usměrnil, neboť by rád připravil onu smlouvu, ale jelikož s ním hrabě odmítá cokoli řešit, tak nemá informace. Informace, které Dr. Parkusovi chyběly, byly právě ony knihovní nepořádky, způsobené nejspíše opomenutím, nebo možná i zapomenutím o kompletaci. To mělo za následek, že ve smlouvě ani v prohlášeních nemohly být vyznačeny parcely, které se prodávají / kupují, a které jsou závadné a mají být odepsány.⁷⁰

Co se týká druhé otázky, kde na to řád vzal peníze, můžeme se dobrat k několika teoriím. Řád vlastnil dlouhou dobu klášterní pivovar v Braníku, který aktivně využíval do roku 1899. Následný prodej pivovaru mohl řádu vynést značné finanční prostředky, ovšem stále se odvážím tvrdit, že to nebylo hlavním zdrojem financí, které pokryly koupi pozemků na severu Čech. Řád taktéž vlastnil řadu činžovních domů, které pronajímал, a značné finanční prostředky získával i z pozůstalostí a příspěvků věřících. Domnívám se, že syntézou všech těchto faktorů řád nashromáždil na tehdejší poměry relativně silný finanční základ, za který pozemky nejenže koupil, ale následně i revitalizoval a provozoval. Můžeme soudit, že po genezi peněz se ptalo i Ministerstvo obchodu, které mohlo schvalování tržní smlouvy značně zdržovat.

Markantním objevem v této věci byl ovšem dopis ve věci vyrozumění Dr. Parkuse konventu dominikánů ze dne 11. listopadu 1932. Zde se potvrdilo to že skutečně Ministerstvo obchodu pozdržovalo věc vyřízení smlouvy, sám Dr. Parkus to popisuje jako: „*Ministerstvo tu dělá věci, ku kterým právem nemá.*“⁷¹ Ukázalo se také, že Hartig nejenže území chtěl prodat, ale jak jsme se domnívali, neměl ani na placení svých dluhů, zejména tedy pak daní za pozemky, tudíž prodej těchto pozemků mu značně ulehčil. Není tedy divu, že to byl právě on, kdo dal popud na Ministerstvo financí, které následně zasáhlo proti jednání Ministerstva obchodu a požádalo, aby byly neprodleně všechny tržní smlouvy mezi dominikánským konventem a

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Tamtéž.

Hartigem schváleny. Dne 18. 11. 1932 mu ze strany konventu přišla pozitivní odpověď na jeho žádost o zaplacení 63 000 Kč, jakožto částka za anuity a hypotekární pohledávky⁷² váznoucí na velkostatku Hamr.⁷³ Současně zadal 28. 12. 1932 Hartig své neteři Josefíně Hartigové⁷⁴, jakožto knihovní věřitelce, aby sestavila propouštěcí prohlášení, a dala do pořádku parcelní čísla a jejich správné zanesení a zaknihování, aby byly možné veškeré odprodeje konventu.⁷⁵

Zajímavé bylo i částečné potvrzení a vyvrácení teze o tom, kde dominikáni vzali takový finanční obnos na koupi výše zmiňovaných prostor. Ukázalo se, že vskutku pozemky v Braníku budou jedním ze zásadních hybatelů, neboť z tržové ceny za ně má být zaplaceno za tržovou cenu prostoru v Hamrech. Za cenu v Hamrech měl Hartig naopak zaplatit dluh 1 600 000 Kčs na dani⁷⁶. Dále pak konvent získal obnos za blíže nespecifikované vysočanské a řevnické⁷⁷ pozemky, tyto konjunkturální zisky byly běžným příjmem, se kterým mohlo být nakládáno dle volnosti. Ministerstvo obchodu totiž stále operovalo, zdá se, s „kmenovým jměním“ a nebralo v potaz navýšení hodnoty hospodářství konventu. V této věci bylo nakonec zcela vyhověno a tržová smlouva byla uznána.⁷⁸

Sama tržní smlouva byla vyhotovena a konečně podepsána převorem řádu a dalšími příslušníky 22. února 1934, následně i Janem Hartigem pak 6. února 1935.⁷⁹ Dle této smlouvy je od roku 1931 nabyvatelem a majitelem těchto pozemků konvent a již v roce 1932 začíná s výstavbou tamní lesovny. To dokládá dokument Zemského úřadu v Praze, který oznamuje staviteli Josefu Veverkovi, že nemůže zkolaudovat budovu myslivny a uznání víceprací, neboť se čeká na definitivní schválení ve věci koupě oněch pozemků, na kterých

⁷² Tzv. vyrovnávací částka.

⁷³ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 138, k. 109, Hartig – hrabě, Vyhovění o zaplacení vyrovnávací částky za Hamr. 18. 11. 1932

⁷⁴ Dcera Johany Hartigové.

⁷⁵ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 138, k. 109, Hartig – hrabě, Propouštěcí prohlášení Josefíny Hartigové pro kancelář okresního soudu v Mímoni.

⁷⁶ Viz příloha č. 5 a 6, *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 138, k. 109, Hartig – hrabě, Dopis Dr. Parkuse konventu řádu dominikánů u sv. Jiljí ve věci uznání tržní smlouvy, 11. 11. 1932.

⁷⁷ S tehdejší nákupní cenou 300 000 zl.

⁷⁸ Viz příloha č. 5 a 6, *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 138, k. 109, Hartig – hrabě, Dopis Dr. Parkuse konventu řádu dominikánů u sv. Jiljí ve věci uznání tržní smlouvy, 11. 11. 1932.

⁷⁹ Viz příloha č. 1 a 2, *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 138, k. 109, Hartig – hrabě, Tržní smlouva.

byla myslivna a pomocné budovy postaveny.⁸⁰ Zadavatelem této stavby byl dominikánský konvent.⁸¹

O době fungování lesní správy v letech 1931–1932 nemáme ucelené zprávy, nicméně můžeme předpokládat, že dominikánský konvent zde zřizuje lesní hospodářství v souznění se zákonem o lesním hospodaření tím, že transformuje již zaběhlé hospodářství velkostatku po Hartigovi a rozšiřuje jej o nově vznikající lesní správu. Dne 22. 6. roku 1935 je pak Zemským úřadem v Praze schválen hospodářský plán č. 312/2 z roku 1935, odd. 31 pro období 1935–1944. Stav hamerských pozemků byl k dubnu 1935 takový, že lesní půdy bylo vyměřeno 856,469 ha, bezlesní půdy pak 17,67 ha.⁸² Nezapočítané v katastru pak ještě byly louky, pastviny a cesty, s celkovou výměrou 2,23 ha.⁸³ Druh dřeva byl vyměřen z 90 % na borovice a z 10 % na smrk.⁸⁴

5.3 Mimoňský zámek

Samotnému Hartigovi z celého mimoňského panství zbyl pak už jen zámek v Mimoně, který byl postaven už v roce 1570 jako renesanční panský dům za Karla z Biberštejna. Menší přestavba proběhla už po 50 letech, kdy poprvé vyhořel. Roku 1664, tehdy ve vlastnictví Jana Putze z Adlerthurnu, je přestavěn italským architektem Giuliem Broggiem na zámek.⁸⁵ V červnu roku 1806 postihla město Mimoně velká katastrofa, kdy větší část města vyhořela.⁸⁶ Oheň se nevyhnul ani zámku, kterému shořela střecha. V této souvislosti prochází zámek až do roku 1829 opravou a přestavbou vedenou zákupským stavitelem Pfockem, který z něj vytváří zámek klasicistní. Tou dobou již byl v majetku rodu Hartigů,⁸⁷ kteří jej vlastní až do jejich emigrace do Rakouska, po konci války roku 1945.

⁸⁰ Viz příloha č. 3, *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 138, k. 109, Hartig – hrabě, opis dokumentu č. 120/4 ai 1934, odděl. 7A.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 145-2, k. 111, Hamr – lesní správa, Zpráva o stavu lesního hospodářství – Hamr, 1935.

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ VLČEK, Pavel. *Encyklopedie českých zámků*. Praha 5: Libri, 1998, 3. vydání. ISBN 80-85983-32-X. Kapitola Mimoně, s. 194.

⁸⁶ PEŠA, Vladimír. *Požár Mimoně v červnu 1806*. Bezděz, vlastivědný sborník Českolipska. Česká Lípa: Vlastivědný spolek Českolipska, 2004, s. 343. ISSN 1211-9172. ISBN 80-86319-07-5.

⁸⁷ Už od roku 1725, viz kap. 3.

88

Obrázek 3 – Mimoňský zámek

Jeho smutný osud přichází však po válce, kdy přechází do vlastnictví československé armády a začíná chátrat. V padesátých letech zámek postihl třetí požár. Následná oprava trvá až do 80. let. Po srpnové invazi v roce 1968 československou armádu vystřídala sovětská okupační armáda a devastace zámku pokračovala ještě větší mírou než doposud.⁸⁹ V roce 1975 měla být opravena fasáda, ovšem firma Pozemní stavby Liberec zakázku dva roky po zadání odmítla. V roce 1977 město Mimoň mělo nabídnout zámek muzeu, které nabídku však údajně odmítlo. Ještě tentýž rok je zámek vyňat z památkové ochrany.⁹⁰ Roku 1985 byl jeho osud zpečetěn, neboť byl odstřelen⁹¹ a suť z něj byla použita jako podklad pro nové autobusové nádraží.⁹²

⁸⁸ MIKULIČKA, Jan. *Všechno zbourat. Před třiceti lety padl v Mimoně zámek i radnice*. In: iDnes.cz [online]. 2015 [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: https://liberec.idnes.cz/bourani-zamku-a-radnice-v-mimoni-dnx-/liberec-zpravy.aspx?c=A150608_122859_liberec-zpravy_tm

⁸⁹ Viz příloha č. 13.

⁹⁰ ŠTASTNÝ, Jiří. *Uličník Mimoně*. Mimoň: Město Mimoň, 2012. ISBN 978-80-260-1337-2. Kapitola Náměstí 1. máje, s. 70.

⁹¹ Viz příloha č. 14.

⁹² ŠTASTNÝ, Jiří. *Uličník Mimoně*. Mimoň: Město Mimoň, 2012. ISBN 978-80-260-1337-2. Kapitola Náměstí 1. máje, s. 70.

5.4 Smrt Hartiga a patálie s úřady

Problémy na sebe ovšem nenechají dlouho čekat. V první řadě je to pokus konventu z 12. 1. 1937 o daňovou úlevu, neboť byli přesvědčeni, že pozemky odkoupili ve formě zkráceného přidělového řízení.⁹³ Odbor pozemkových reforem č. 9 Ministerstva zemědělství celou záležitost obratem posoudil a 21. 1. 1937 přišla negativní odpověď s tím, že nebyla naplněna skutková podstata zkráceného přidělového řízení a šlo pouze o prodej z volné ruky půdy zabrané.⁹⁴ Zvratem v celkem až nadstandardním vztahu mezi šlechticem a církevním řádem bylo to, když náhle, nejspíše na konci ledna roku 1937, Jan Hartig zemřel.⁹⁵

Po jeho smrti byli, i v důsledku nevyhovění konventu Zemským úřadem v Praze, kontaktováni dědici v zastoupení příslušníkem staré šlechty, která, jak se zdá, s Hartigy měla velice dobré styky, a to JUDrem Karlem Valdštejnem. Zemský úřad je vyzval k účasti na řízení o vyčíslení obecní dávky z přírůstku hodnoty nemovitostí, resp. podání vysvětlení v den nabytí a v den zcizení. To se konalo dne 7. 5. 1937 a zemský inspektorát a soudní znalec následně k 31. 5. 1937 vyčíslili nabývací hodnotu k 1. 1. 1914 na částku 704 687 Kč a zcizovací hodnotu pak ke dni zcizení, tj 6. 2. 1935, částkou 3 545 869 Kč.⁹⁶ Proti tomuto společně konvent i dědicové, v zastoupení opět Dr. Černým, dne 15. 6. 1937 vyslovují svůj nesouhlas, ale s dobrým úmyslem dávají protinávrh o smírné dohodě, v němž navrhují nabývací částku 850 000 Kč a zcizovací částku 3 000 000 Kč.⁹⁷ Tím problém bohužel neskončil, neboť následně bylo Zemským inspektorátem zjištěno, že tyto cenové základy odporují úředně vyšetřeným pomůckám. Navíc inspektorát hrozí provedením dalšího složitějšího a nákladnějšího vyměřovacího řízení o stanovení dávky.⁹⁸ V témže oznámení je tak proto stanoveno, že ve snaze zkrátit toto řízení je dne 7. 7. 1937 vyměřena domluvou částka

⁹³ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 138, k. 109, Hartig – hrabě, opis dokumentu č. 38 – Žádost o potvrzení daňové úlevy za zkrácené přidělového řízení., 12. 1. 1937.

⁹⁴ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 138, k. 109, Hartig – hrabě, dokument č. 154.104/37-XI/5 – Zamítnutí žádosti o zkráceném přidělovém řízení., 21. 1. 1937.

⁹⁵ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 138, k. 109, Hartig – hrabě, opis dokumentu č. 489 - Pozůstalost po Janu Hartigovi pro dominikánský konvent u sv. Jiljí., 19. 8. 1938.

⁹⁶ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 138, k. 109, Hartig – hrabě, Výzva Zemského inspektorátu k účasti na šetření o vyčíslení obecní dávky z přírůstku hodnoty nemovitostí, 7. 5. 1937.

⁹⁷ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 138, k. 109, Hartig – hrabě, Nesouhlas s rozhodnutím Zemského inspektorátu., 15. 6. 1937.

⁹⁸ Soudní odhad nemovitosti dle § 17 vl. nař. ze dne 27. 4. 1922 čís. 143 Sb. z. a. n., dod. III., ve znění vl. nař. ze dne 25. 6. 1926 čís. 121 Sb. z. a. n.

105 000 Kč s tím, že pokud na dohodu přistoupí, Zemský inspektorát upustí od pokračování v dalším řízení.⁹⁹ Oba subjekty, jak dědicové, tak i konvent k této smírné dohodě přistupují. Interní dohodou mezi převorem a Dr. Černým bylo dosaženo toho, že konvent na sebe přejal onu platbu dávky ve výši 100 000 Kč a dědicové po p. Hartigovi zaplatí 5 000 Kč. Dědici tuto částku zaplatili zřejmě ihned, ovšem konvent s platbou vyčkával. Dr. Černý neměl informace proč platba neproběhla, a tak 11. 8. 1937 napsal výzvu převorovi o zaplacení, neboť 12. 8. 1937 měla skončit lhůta pro zaplacení oné částky. Převor Dr. Černému 20. 12. 1937 odepsal, že si je vědom této lhůty, ovšem zatím neobdržel od Ministerstva školství a národní osvěty potřebné povolení k platbě. Následně doplnil odpověď o ujištění, že tuto skutečnost oznámil i Inspektorátu pro zemské dávky a požádal je, aby proti mandantu, tj. dědicům po Hartigovi, nebylo příslušnými úřady nic podnikáno.¹⁰⁰ Tentýž den převor napsal oznámení Inspektorátu pro zemské dávky s tím, že prozatím nebylo vydáno nařízení od příslušného úřadu¹⁰¹ k zaplacení, a jakmile tak učiní, konvent okamžitě zaplatí. Současně požádal o to, aby dále celou věc řešili pouze a jen s konventem, neboť ten na sebe přebírá veškerou odpovědnost v souvislosti se zaplacením této dávky, a aby proti mandantu nebyly podnikány žádné represivní akce, které by vznikly z důvodu nezaplacení této dávky.¹⁰² Dne 1. 3. 1938 konvent podává žádost k Zemskému úřadu v Praze o vydání devinkulační listiny na obnos 100 000 Kč z důvodu úhrady dávky z přírůstku hodnoty nemovitosti z koupě lesního statku Hamr. Finance se mají čerpat z řádového kmenového jmění – vkladu u České spořitelny, konkrétně z peněz za odprodané pozemky v Řevnicích a Braníku.¹⁰³ Konečně 21. 4. 1938 posílá převor Zemskému úřadu v Praze stvrzenku ze dne 17. 3. 1938 o zaplacení částky 258 091,25 Kč za poplatek z převodu pro Berní úřad Mimoň a pak i stvrzenku z 31. 12. 1937 o zaplacení částky 100 000 Kč pro Zemský úřad v Praze, tedy oné dávky z přírůstku

⁹⁹ Viz příloha č. 16, *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 138, k. 109, Hartig – hrabě, Návrh na smírnou dohodu od Zemského inspektorátu., 7. 7. 1937.

¹⁰⁰ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 138, k. 109, Hartig – hrabě, Odpověď převora pro Dr. Černého ve věci zaplacení obecní dávky z přírůstku hodnoty nemovitosti., 20. 12. 1937.

¹⁰¹ Od Ministerstva školství a národní osvěty

¹⁰² *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 138, k. 109, Hartig – hrabě, Oznámení převora Inspektorátu pro zemské dávky o převzetí odpovědnosti a platby., 20. 12. 1937.

¹⁰³ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 138, k. 109, Hartig – hrabě, Žádost k Zemskému úřadu v Praze o vydání devinkulační listiny na obnos 100 000 Kč z důvodu úhrady dávky z přírůstku hodnoty., 9. 3. 1938.

hodnoty.¹⁰⁴ Když byly vyřízeny poplatky, bylo jednou pro vždy potřeba udělat pořádek v zemských deskách, kde stále nebyly dořešeny veškeré prepisy práv a výmazy dluhů a břemen. Převor se tak obrací 19. 8. 1938 na správce pozůstalosti,¹⁰⁵ aby toto neprodleně bylo vyřešeno, zejména výmaz všech dluhů, neboť konvent žádné dluhy po Hartigovi nepřevzal, a přesto na nemovitostech stále ležely.¹⁰⁶ Valdštejn 1. 9. 1938 odpověděl, že nebylo možné dosud provést výmaz dluhů a břemen z velkostatku Hamr, neboť jednání s příslušnými knihovními věřiteli, zejména pak s finanční prokuratou a Ministerstvem financí, je v této věci velice obtížné a vleklé. Ujistil převora, že se to vynasnaží urychlit, a jakmile povolení k výmazu dostanou, ihned jej informuje. V závěru požádal převora o trpělivost.¹⁰⁷ Toto ovšem převora nepotěšilo, zřejmě už měl dost veškerých opletaček s úřady a ještě 5. 9. 1938 napsal na Waldsteinské ústřední ředitelství velkostatků v Doksech, že žádá, aby této situaci byl věnován maximální zřetel. Nabídl, aby dědicové navrhli pro pohledávání Československého státu zajištění na svých nemovitostech.¹⁰⁸

6 Fungování Lesní správy Hamr v letech 1935-1938

6.1 Těžba a export dřeva

Předmnichovská léta jsou v Československu obecně ve znamení vzestupu, a to jak industriálního, tak kulturního, avšak se stínem sílící hrozby ze strany nacistického Německa. Mezitím se setkáváme s novým pojmenováním Hamerské oblasti – lesní správa Hamr Děvín, a to v důsledku přikoupení části lesní plochy se zříceninou hradu Děvín. Tou dobou už plně funguje ona lesní správa s mladým revírníkem německé národnosti, leč řádným československým občanem, Romanem Aseltem. Byl přijat na základě konkurzu ve výběrovém řízení na pozici revírníka již v roce 1934. Do funkce nastupuje k 1. 1. 1935, ještě před úplným přepsáním pozemků na konvent dle tržové smlouvy.¹⁰⁹ Již dříve fungující lesní

¹⁰⁴ Viz příloha č. 17, *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 138, k. 109, Hartig – hrabě, Oznámení Zemskému úřadu v Praze o zaplacení všech poplatků, 21. 4. 1938.

¹⁰⁵ Již dříve zmiňovaný JUDr. Karel Valdštejn.

¹⁰⁶ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 138, k. 109, Hartig – hrabě, Žádost převora o výmaz dluhů a břemen, 19. 8. 1938.

¹⁰⁷ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 138, k. 109, Hartig – hrabě, Odpověď Valdštejna na převorovu žádost ve věci výmazu dluhů a břemen, 1. 9. 1938.

¹⁰⁸ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 138, k. 109, Hartig – hrabě, Odpověď a protinávrh převora na Valdštejnovu zprávu, 5. 9. 1938.

¹⁰⁹ Viz kap. 5.2.

správa obchodovala se surovým dřevem, ovšem od začátku roku 1934 přichází velký hospodářský vzestup a dominikánskému konventu se z lesní správy stává velice vydatný a stálý přísun peněz. Mezi stálé zákazníky kromě německých firem a pil patří tou dobou i celá řada tuzemských podniků, kupříkladu firma Procházka – Mimoň,¹¹⁰ Václav Přibík: Velkoobchod s dřívím a uhlím,¹¹¹ mlýn a pila Oskara Weisera v Křídě – Zourově pod Olšinou,¹¹² nebo Vojenský zeměpisný ústav v Košicích.¹¹³

Ceník dříví platný od 12. 12. 1934, schválený lesním a hospodářským plánem vypadal takto:

Kulaté kmenové dříví

Průměr (vpravo) Druh (dole)	I. –14 cm	II 15–19 cm	III 20–24 cm	IV 25–29 cm	V 30–34 cm	VI 35–39 cm	VII 40 + cm
Borovice	90 Kč	105 Kč	120 Kč	135 Kč	150 Kč	165 Kč	180 Kč
Smrk	110 Kč	125 Kč	140 Kč	155 Kč	170 Kč	185 Kč	200 Kč
Jedle	110 Kč	125 Kč	140 Kč	155 Kč	170 Kč	185 Kč	200 Kč
Modřín	115 Kč	130 Kč	145 Kč	160 Kč	175 Kč	190 Kč	205 Kč
Buk	-	120 Kč	140 Kč	160 Kč	180 Kč	200 Kč	220 Kč

114

¹¹⁰ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 147, k. 113, Hamr – prodej dřeva, Dopis Romana Aselta konventu o vyúčtování a dotaz na kácení, 18. 10. 1936.

¹¹¹ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 147, k. 113, Hamr – prodej dřeva, Vyúčtování Přibík, 1938.

¹¹² *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 145-1, k. 111, Hamr – prodej dřeva, Objednávka Oskara Weisera borovicové a smrkové kulatiny, 30. 10. 1933.

¹¹³ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 147, k. 113, Hamr – prodej dřeva, Vyúčtování pro 4. Triangulační oddělení voj. zeměpisného ústavu v Košicích, 17. 9. 1938.

¹¹⁴ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 147, k. 113, Hamr – prodej dřeva, Ceník dřeva, 11. 12. 1934.

Tyčkový materiál

	Plotovky			Chmelové tyče			
Délka v m	2 m	3 m	4 m	5 m	6 m	7 m	8 m
Cena za 100 ks	35 Kč	60 Kč	100 Kč	120 Kč	150 Kč	200 Kč	300 Kč

115

Palivo

	Tvrdé				Měkké				
	Štěpiny	Kuláče	Nahnilé	Větve	Štěpiny	Kuláče	Nahnilé	Větвовé I	Větвовé II
Kčs	65 Kč	55 Kč	55 Kč	35 Kč	60 Kč	50 Kč	50 Kč	40 Kč	30 Kč

116

Je zajímavé, že v ceníku je uveden i buk, neboť ten v této oblasti takřka není zastoupen. V celé oblasti dominuje borovice a smrk, písčité podloží není tolik příznivé pro listnaté lesy, proto obecně na severu Čech jsou lesy dominantně jehličnaté. Hlavním exportním zbožím byl smrk a borovice.

Základní jednotky pro měření objemu dřeva v lesnictví byly a jsou PLM,¹¹⁷ což je zkratka pro plnometr, nebo též pevný metr a PRM, což je zkratka pro prostorový metr. PLM – plnometr je účetní jednotka, která se používá pro dřevo v podobě neopracované surové klády. V jednotkách SI odpovídá 1 PLM přibližně 1 m³, kdy představuje jeden metr

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ Německé označení je fm = fest meter.

krychlový vyplněn bez mezer dřevní hmotou. V praxi však není možné takového uložení dosáhnout, proto byly zavedeny doplňující jednotky:

- Rovnaný, nebo též skládaný, prostorový metr dřeva¹¹⁸
 - o Což představuje štípané dřevo na polena efektivně naskládané do jednoho metru krychlového s minimálními mezerami mezi jednotlivými poleny.
- Sypaný prostorový metr (palivového) dřeva¹¹⁹
 - o Což představuje volně nasypané dřevo do jednoho metru krychlového, kde mezery mezi jednotlivými poleny nejsou žádným způsobem minimalizovány.¹²⁰

Proti politické situaci, která se v celé Evropě tou dobou mění, se ovšem staví exportní zprávy podávané lesní správou. Ukazuje se, že většina exportovaného zboží v letech 1936 až 1938 míří do Německa. Potvrzují to výkazy devizové úřadovny Národní banky. Již v říjnu 1935 můžeme zaznamenat vykázání exportu v celkové hodnotě 41 052, 64 Kč s cílovou destinací Německo. Největším odběratelem je německá firma Katz & Klumpp A.G. Olbersdorf Sa., které lesní správa za měsíc březen dodala 154,75 m³ dřeva v celkové hodnotě 17 331 Kč. Za měsíc duben pak téměř dvojnásobek, 253,55 m³ dřeva v hodnotě 28 703,80 Kč.¹²¹ Mezi další odběratele patří firma Grohmann & Tropschuh a Velkoobchodní dřevařská firma Josef Augusten sídlící ve Frýdlantu, které bylo dodáno k 20. 8. 1938 borovicové dřevo v objemu 511,37 m³ v celkové hodnotě 91 702,99 Kč,¹²² zajímavostí bylo, že tato firma platila v nepravidelných, předem dohodnutých, splátkách.¹²³ Po Mnichovské dohodě a následně po zřízení Protektorátu Čechy a Morava se prakticky pro lesní správu nezměnilo nic. Nadále obchodovala se svými zákazníky, přičemž stále největšími odběrateli byli Němci a německé firmy. Zejména parní pila Josef Bräunl, která k 27.5. 1939 obdržela zásilku smrků

¹¹⁸ PRMr.

¹¹⁹ PRMs.

¹²⁰ HRUŠKA, K. *BSP holding s.r.o.: Jednotky měření dřeva* [online]. 2010-2017 [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <http://www.bspholding.cz/jednotky.html>

¹²¹ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 147, k. 113, Hamr – prodej dřeva, Vývoz dříví do zahraničí – fa. Katz & Klumpp A.G. Olbersdorf Sa, 30. 4. 1936.

¹²² *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 147, k. 113, Hamr – prodej dřeva, Vývoz dříví do zahraničí – fa. Josef Augusten, 20. 8. 1938.

¹²³ Tamtéž.

a borovicí¹²⁴ v celkové hodnotě 17 698,89 Říšských marek.¹²⁵ Parní pile Josef Elstner und Söhne¹²⁶ byla k témuž datu dodána zásilka borovicové a smrkové kulatiny v celkové hodnotě 7403 RM o celkovém objemu 410,54 fm a pila Josef u. Marie Weiser dostala k témuž datu objednávku borovice, o objemu 202,79 fm a v celkové hodnotě 3447,58 RM.¹²⁷ Obecně, s odvoláním na faktury z let 1936-1938, lze říci, že nejprodávanějším druhem dřeva byla borovice a smrk, na druhé straně spektra byly listnaté stromy, zejména buk, který se za celou dobu existence dominikánské lesní správy neprodal nejspíše ani jeden. Tento fakt přetrvává i během válečných let a až do zestátnění v roce 1949 se povaha lesů nemění. Během druhé světové války prostor nebyl nijak násilně přebrán jednotkami okupačních sil, nicméně v prostoru Nový Dvůr na tamních písčitých pláních prostor využíval německý Afrika korps, kde se učil bojovým operacím s panzerfausty a panzerschrecky.¹²⁸ Samotná agenda lesní správy dále fungovala, obchod stále běžel a bylo tomu tak až do konce války. To dokládají účetní zprávy od Aselta a vyúčtování za roky 1940-1944, faktury pro stálé odběratele a výpis z palmárního účtu konventu.¹²⁹ Následně bylo ještě období válečné podrobno auditu Aseltovým nástupcem, nadlesním Bedřichem Habeckerem, který od roku 1946 zpětně dohledával účetní neshody a k 5. 7. 1947 podal konventu úřední zprávy o letech 1943, 1944 a 1945.¹³⁰ Zajímavostí je zpráva z 23. 10. 1942 od Úřadu lesnictví v Liberci o povýšení Romana Aselta do funkce vrchního lesníka v oblasti Hammer am See, protože Aselt se po dlouholeté praxi a zásluhách opravdu hodí na vedoucí pozici.¹³¹

¹²⁴ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 146, k. 113, Vývoz dříví do zahraničí – vyúčtování firem Hamr, faktura parní pile Josef Bräunl, 27.5. 1939.

¹²⁵ Dále jen RM.

¹²⁶ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 146, k. 113, Vývoz dříví do zahraničí – vyúčtování firem Hamr, faktura parní pile Josef Elstner u. Söhne, 27.5. 1939.

¹²⁷ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 146, k. 113, Vývoz dříví do zahraničí – vyúčtování firem Hamr, faktura pile Josef u. Marie Weiser, 27.5. 1939.

¹²⁸ To dokládá i spousta nálezů těchto zbraní během asanace BVVP Ralsko.

¹²⁹ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 147, k. 113, Hamr – prodej dřeva, Výpis z palmárního účtu za rok 1940.

¹³⁰ Viz příloha č. 20, *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 140, k. 109, Úřední zpráva od nadlesního Habeckra pro konvent za měsíc červen, 5. 7. 1947.

¹³¹ Viz příloha č. 21, *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 140, k. 109, Zpráva o povýšení Aselta do funkce vrchního lesníka od Úřadu pro lesnictví v Liberci, 25. 10. 1942.

6.2 Pronájem a provoz honiteb Hamr

Dřevo nebylo jediným zdrojem financí pro lesní správu. Ekonomicky velice výhodné byly pro konvent i honitby, resp. pronájem z nich. Hlad po šlechtické zábavě, tedy lovu, byl od nepaměti velký, a tak ihned po pozemkové reformě obecně vzniká spousta honiteb na pozemcích bývalé šlechty. Pronajímají si je jedinci, myslivecké či lovecké spolky, jak české, tak i německé, a to zejména od roku 1930. Pronajímatelé nesměli jakkoli zasahovat do těžebních prací v lese, pouze obhospodařovali lesní zvěř, lovili škodnou, prováděli průběrný a sanitární odstřel, zákrmy a věci spojené s péčí o zvěř. Pronajímatel také mohl do pronajaté honitby pozvat jen určitý počet hostů a musel se držet loveckého plánu, který byl vytvořen lesní správou. Interními předpisy daných lesní správ bylo různě dáno, že pronajímatel honitby musí odvádět jistou daň na lesní správu z každého úlovku, honu či naháňky. Ve velké většině se nejednalo o daň peněžní, nýbrž naturální.¹³²

Na území Hamru byla první honitba zřízená již k 1. 1. 1934, kdy si jistý Vilém Kirchhof, majitel pekařství v Obersberdorfu u Liberce, pronajímá od konventu pozemky za účelem vzniku honitby, a to o celkové výměře 797,06 ha., přičemž dominantní část honitby byl revír Hamr s výměrou 473,40 ha. Částka, označována jako *pachtovné*, za takovou honitbu byla 6 000 Kč za rok a dále smlouva zavazovala pachtýře¹³³ mimo jiné k tomu, že bude platit veškeré škody způsobené zvěří.¹³⁴ Nájem zaniká k 30. 4. 1935 a osobně jsem přesvědčen, že důvodem bude nedostatek peněz na provoz. Ještě tentýž měsíc se objeví řada zájemců, a nakonec je podepsána honební smlouva mezi konventem a továrníkem Rudolfem Grasernem na období 3 let, počínaje 1. 5. 1935 a konče k 30. 4. 1938 za pachtovné 3000 Kč ročně¹³⁵. Před vypršením smlouvy je mu nabídnuto prodloužení, ovšem za cenu navýšení pachtovného na 5 000 Kč.¹³⁶ Grasern nabídku přijímá a honitbu provozuje až do konce války roku 1945. Stejně tak vzniká druhá, menší honitba Hořka – Náhlov o celkové výměře

¹³² Např. z praxe kdy bylo střeleno 20 ks vysoké, tak se 2 ks poslali na lesní správu.

¹³³ Pronajímatel.

¹³⁴ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 148, k. 113, Hamr – Honitby, honební smlouva – Rudolf Grasern, 30. 4. 1935.

¹³⁵ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 148, k. 113, Hamr – Honitby, honební smlouva – Hermann Blaschka, 23.9. 1934.

¹³⁶ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 148, k. 113, Hamr – Honitby, nabídka o prodloužení honební smlouvy, 24. 9. 1937.

77,25 ha, kterou si pronajímá Hermann Blaschka.¹³⁷ Ta mu zůstane v pronájmu až do konce války roku 1945. Samotný Blaschka je členem německé myslivecké jednoty, která v té době má ve svých řadách mnoho neoficiálních příslušníků wehrmachtu, kteří se zde učí ostrostřelbě, neboť Německo bylo stále vázáno Versaillskými smlouvami, které jej omezovali mimo jiné v počtu mužů ve zbrani. Zajímavostí je, že v honební smlouvě nebylo uvedeno pachtovné, ale ze zprávy Blaschky pro konvent z 13. 8. 1941 víme, že cena nájmu této honitby pro lovce byla 40 Pfg¹³⁸ za 1 hektar, tedy za 77,25 ha to bylo 30,90 RM!¹³⁹ Veškeré honitby fungují beze změn i během války, až do jejího konce, nejspíše z důvodu toho, že jsou to sudetští Němci, kdo jsou pronajímatelé.

Samostatným subjektem je Vojenská hříbárna v Mimoní, která si od konventu zabírá plochu dvora Ostroh v celkové výměře 80,92 ha pro trénování jezdeckých jednotek již v roce 1935. Po záboru konvent žádá 3. 9. 1935 náhrady za honební enklávu ve výši 1,30 Kč za 1 ha,¹⁴⁰ na kterou vojsko k 31. 3. přistupuje¹⁴¹ i s tím, že zaplacený budou všechny roky již od záboru a po celou dobu využívání armádou. To končí se vznikem protektorátu. Pro hříbárnu je od roku 1936 také dodáváno v menší míře dřevo, a to pro účely výcviku a oprav.

K 24. 4. 1936 je dominikánskou lesní správou hříbárně dodáno 8 000 ks smrkových sazenic v celkové hodnotě 880 Kč. Dne 23. 6. téhož roku pak 1305 kusů plotovek, v hodnotě 1269 Kč. Další rok, dne 7. 3., je hříbárně dodáno 400 ks smrkových latí za 2425 Kč a ještě 10. 3. roku 1938 je dodáno dalších 200 ks za 1500 Kč.

¹³⁷ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 148, k. 113, Hamr – Honitby, honební smlouva – Hermann Blaschka, 23. 9. 1934.

¹³⁸ Pfg. je zkratka pro Pfennig = fenik, 100 Pfg = 1 RM.

¹³⁹ Viz příloha č. 15, *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 148, k. 113, Hamr – Honitby, Oznámení Hermann Blaschka, 13. 8. 1941.

¹⁴⁰ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 148, k. 113, Hamr – Honitby, Vojenská hříbárna Mimoní – Žádost o náhradu za honební enklávu, 3.9. 1935.

¹⁴¹ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 148, k. 113, Hamr – Honitby, Vojenská hříbárna Mimoní – Potvrzení náhrady za honební enklávu, 28. 3. 1938.

7 Poslední roky pod dominikánským konventem

Konec války s sebou nesl řadu minimálně diskutabilních situací, aktů a činů. Bylo tomu tak i v případě lesní správy Hamr-Děvín. Nám již známý revírník, pan Roman Aselt, byl už soudě podle jména Sudetoněmec, žijící na území ČSR již v několikáté generaci. Pro konvent pracoval nejprve jako vrchní hajný od roku 1934, následně jako vrchní revírník od roku 1936 až do konce druhé světové války, roku 1945.

Celou dobu vykonával dle mého soudu práci svědomitě a rozhodně se nejednalo o žádného kolaboranta, či podporovatele nacistického režimu. Ovšem vlivem nálady obyvatelstva po tvrdé okupaci se ani jemu nevyhnul onen kontroverzní postih jednoho z dekretů. Ještě v květnu roku 1945 přišlo převorovi řádu doporučení z MNV o uvolnění Romana Aselta z funkce revírníka, příkaz ponechat ho na podřadnější funkci hajného a na jeho místo dosadit člověka národnosti československé. Můžeme se opět jen domnívat, co vedlo převora k tomu, aby se pokusil Aselta dostat pryč, ale pevně věřím, že to bylo v zájmu jeho ochrany před zvěrstvy, kterého se dopouštěla část obyvatelstva na Němcích. To dokládá nařízení podpřevora ze dne 14. 8. 1945, ve kterém oznamuje, že se konventní rada shodla a doporučuje Romanu Aseltovi jeho nové zařazení v benediktinském opatství, Ettal b. Oberamergau, v Bavorsku. V témže dopise žádají příslušné úřady o vydání dokumentace pro Aselta, aby mohl překročit státní hranici za tímto účelem.¹⁴² Samotný Aselt to však odmítl, zřejmě nechtěl opustit místo, kde dlouhá léta pracoval a žil, a to ani za cenu ohrožení svého života. Namísto sebe navrhl 15. 8. 1945 převorovi, aby do Bavorska poslal svého lesníka Josefa Reischela.¹⁴³ Dva dny na to byl povolán do služby zájemce o místo revírníka české národnosti, pan Antonín Krejza. Byl vznešen apel na ONV,¹⁴⁴ aby mu bylo vydáno povolení na služební zbraň a aby byl vzat do přísahy služební jakožto osoba pověřená ochranou polesí Hamr.¹⁴⁵ Krejza si následně dodělává lesní hospodářské zkoušky, aby mohl vykonávat funkci revírníka a lesního hospodáře. Sám Astelt vykonává funkci řadového lesníka, po

¹⁴² Viz příloha č. 8, *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 140, k. 109, Oznámení Romanu Aseltovi o přesunu do Bavorska, 14. 8. 1945.

¹⁴³ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 140, k. 109, Oznámení Josefu Reichelovi o přesunu do Bavorska, 15. 8. 1945.

¹⁴⁴ Okresní národní výbor.

¹⁴⁵ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 140, k. 109, Oznámení Okresnímu národnímu výboru o novém revírníkovi Antonínu Krejzovi, 16. 8. 1945.

dohodě konventu s MNO, ve které bylo ujednáno, že dočasně bude ponechán na této funkci, než se najde vhodný a spolehlivý kandidát české národnosti. Obratem byl MNO navržen pan Stehlík.¹⁴⁶ Samotný revírník Krejza je ovšem ve funkci jen v krátkém rozmezí od 16. 8. do 1. 12. 1945. Je tomu tak, protože byl k 1. 12. povolán k výkonu povinné vojenské služby¹⁴⁷ takže dominikánské lesy v Hamru se ocitly opět bez nejvyššího revírníka. Bohužel, nyní už došlo i na Romana Aselta, který měl být v rámci nasazení všech Němců z Hamru, ve věku od 16 do 55 let povolán do dolů v Mostě. Ovšem zde se opět pokusí zafungovat bratři dominikáni, když převor vyjedná žádost s MNV, který ji potvrzuje, o uvolnění Romana Aselta z onoho pracovního nasazení. Ohrazuje se proti nuceným pracím a obhajuje svou žádost tím, že pokud nebude příznivě vyřízena, tak v polesí Hamr nebude vyráběno a následně prodáváno palivové dříví.¹⁴⁸ Jak celá kauza dopadla už v archivním fondu není zmínky, ale dovoluji si tvrdit, že vzhledem k situaci, nebylo přání řádu vyhověno.

Od 1. 1. 1946 je nově ve funkci revírníka a následně nadlesního pan Bedřich Habecker¹⁴⁹, který stabilizuje hamerskou agendu a navazuje na Aseletovi obchodní styky. Příchodem Habeckera se sice situace na lesní správě stabilizuje, ovšem pomalu se měnící politická situace je nezvratně blízko. Sama lesní správa funguje zatím pod konventem stále dál a kupříkladu je přijat nový hajný, pan Šachl. Pro vytvoření si obrazu/představy o platových poměrech krátkou dobu po skončení války je zajímavý jeho platový výměr. Jeho roční plat na pozici hajného, tzv. služné, za rok 1947 byl vyměřen na 31 072,50 Kč, přičemž služné za měsíc bylo 2589,30 Kčs. K tomu mu byly připočteny služební požitky ve formě 18 PRM paliva s dovozem, rozřezáním i rozštípáním, zástřelné za škodnou, 1 služební oblek a klobouk, a 250 Kčs za používání vlastního kola. V porovnání s ním Habecker, ve funkci nadlesního, měl pro rok 1947 vyměřený roční plat v celkové výši 59 444,50 Kčs s tím, že měsíční služné mu bylo vyměřeno na 4953,70 Kčs. K tomu byly připočteny rovněž služební

¹⁴⁶ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 140, k. 109, Potvrzení o dočasném zařazení Astelta na pozici lesníka, následné doporučení p. Stehlíka, 21. 10. 1945.

¹⁴⁷ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 140, k. 109, Oznámení Lesnímu dohledacímu úřadu o nástupu A. Krejzy k ZVS a následné přijetí Bedřicha Habeckera, 17. 11. 1945.

¹⁴⁸ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 140, k. 109, Žádost Okresnímu úřadu ochrany práce o uvolnění Romana Aselta z nuceného nasazení v Mostě, 4. 12. 1945.

¹⁴⁹ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 140, k. 109, Služební smlouva – Bedřich Habecker, 23. 11. 1945.

požitky ve formě 36 PRM paliva, 1 služební oblek a klobouk, zástřelné za užitkovou zvěř a náhradu za používání vlastního auta ve výši prodejní ceny 400 l benzínu.

Velkým zákazníkem dominikánské lesní správy se primárně stávají tuzemské firmy. Jednou z nich je i firma Kooperativa, které za měsíc červenec roku 1946 bylo dodáno palivové dříví o objemu 941 PRM v celkové ceně 89 727 Kčs.¹⁵⁰ V únoru roku 1947 se těžba potýká s problémem vysokého stavu sněhu, který brzdí těžbu a její skončení. Za únor mělo být dodatečně ještě dle plánu vytěženo 91 PLM borovice v ceně cca 25 000 Kčs, 100 PLM tyčí v ceně cca 20 000 Kčs a 200 PRM palivového dříví v ceně cca 21 000 Kč, ovšem to jen v případě, že bude dělnická síla. I přes tyto nepříznivé podmínky je lesní správa schopna dodávat dříví firmě J. Elstner Jablonné, konkrétně za leden bylo dodáno celkem 249,59 PLM smrkového, borovicového a modřínové kmenového dřeva v celkové ceně 102 606,10 Kčs.¹⁵¹ A také je schopna dodávat místnímu zemědělskému družstvu v Mimoně, kdy například k 10. 3. 1947 byla družstvu vystavena faktura¹⁵² za 115 PRM palivového dříví v celkové částce na 15 229,70 Kčs.¹⁵³ V dubnu roku 1947 nebylo možné splnit zalesňovací plán, protože následky vystěhování okolních obcí byly primárně nedostatky pracovních sil, nicméně zalesnění nejkritičtějších ploch borovicí bylo splněno. Přebytečné borovicové sazenice byly odprodány za cenu 8950 Kčs¹⁵⁴, následně byl pronajat 1 pokoj na lesní správě jakémusi hoteliérově B. Kulichovi, který zde uskladnil přebytečný nábytek.¹⁵⁵ Samotný Habecker vypracovává pro konvent rešerši o obchodních operacích v letech 1940 až 1945, kvůli dohledání účetních nesrovnalostí. To dodává k 5. 7. 1947, kdy přichází na to, že v roce 1944 bylo do Znojma na základě přípisů provinciála odesláno 11 000 RM a v roce 1945 pak už jen 3000 RM.¹⁵⁶ Na závěr zprávy dodává, že do kláštera posílá jednoho srnce, na

¹⁵⁰ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 140, k. 109, Účet pro firmu Kooperativa, 17. 8. 1946.

¹⁵¹ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 140, k. 109, Účet pro firmu J. Elstner a synové národní správa v Jablonném, 11. 2. 1947.

¹⁵² *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 140, k. 109, Účet pro zemědělské družstvo Mimoně, 10. 3. 1947.

¹⁵³ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 140, k. 109, Úřední zpráva od nadlesního Habeckra pro konvent za měsíc únor, 2. 3. 1947.

¹⁵⁴ Poprvé se v archiváliích objevuje označení Kč právě v této zprávě

¹⁵⁵ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 140, k. 109, Úřední zpráva od nadlesního Habeckra pro konvent za měsíc duben, 1947.

¹⁵⁶ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 140, k. 109, Úřední zpráva od nadlesního Habeckra pro konvent za měsíc červen, 5. 7. 1947.

přilepšenou, což se následně stane pravidlem po celou dobu jeho působení na lesní správě. Dne 26. 3. 1947 se Habeckerovi dostává od převora potvrzení o setrvání provozu lesní správy pod konventem, až do nového určení MNO.¹⁵⁷

Jak se první vlna pozemkové reformy dotkla jen minimálně těchto církevních institucí, druhá vlna, podle zákona o revizi pozemkové reformy¹⁵⁸ z 11. 7. 1947, se zdá být pro řád v tomto ohledu zcela likvidační. Ještě 5. 8. 1947 Habecker oznamuje převorovi, že začne s těžbou na hospodářský plán pro rok 1947/48 s tím, že doufá v možnost odprodání části těžby ještě do předání lesů státu¹⁵⁹. Zlom přichází i s nástupem nového politického systému v únoru roku 1948, kdy se církve stává jedním z předních třídních nepřátel. Již 10. 4. 1948 bylo výnosem Ministerstva zemědělství¹⁶⁰ rozhodnuto, že k 15. 9. 1948 bude převzat lesní velkostatek Hamr na Jezeře a přilehlé parcely od konventu. Ještě 3. 5. 1948 si nechalo Ministerstvo zemědělství¹⁶¹ vypracovat soupis pozemkového majetku podléhající revizi. S odvoláním na rozhodnutí ze dne 10. 4. 1948¹⁶² byly tyto nemovitosti označeny za vyvlastněné podle nám již známého zákona č. 142/1947 Sb. a následně bylo zahájeno samotné řízení o vyvlastnění předmětných nemovitostí. K 22. 2. 1949 vydalo MZ vyhlášku o výpovědi z hospodaření.¹⁶³ Sám konvent, možná už jen formálně, podal k 10. 3. 1949 stížnost proti těmto rozhodnutím. Toto nejspíše nikdo z komunistické agendy nečekal, nicméně karlíňští hoši našli cestu, jak celý problém vyřešit. A tak k 8. 7. 1949 MZ samo zrušilo¹⁶⁴ své rozhodnutí o vyvlastnění a jako důvod uvedlo to, že ona kupní smlouva,¹⁶⁵ kterou konvent nabyt předmětné nemovitosti, nebyla schválená pozemkovým úřadem,¹⁶⁶ a tedy tyto předmětné nemovitosti jsou konfiskovány původnímu vlastníkovi Janu Hartigovi dle dekretu prezidenta republiky

¹⁵⁷ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 140, k. 109, Oznámení Habeckerovi o setrvání lesní správy konventu až od nového určení MNO, 26. 3. 1947.

¹⁵⁸ Zákon č. 140/1947 Sb.

¹⁵⁹ *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 140, k. 109, Úřední zpráva od nadlesního Habeckra pro konvent za měsíc červenec, 5. 8. 1947.

¹⁶⁰ Výnos MZ, č.j. 5589/48-IX/R-12, ze dne 10. 4. 1948.

¹⁶¹ Dále jen MZ.

¹⁶² Rozhodnutí MZ, č.j. 3389/48-IX/R12, ze dne 10. 4. 1948.

¹⁶³ Vyhláška MZ, č.j. 9761/49-IX/A 21, ze dne 22. 2. 1949.

¹⁶⁴ Rozhodnutí MZ, č.j. 109.321/48-IX/R12, ze dne 8. 7. 1949.

¹⁶⁵ Trhová smlouva z 6. 2. 1935 mezi Janem Hartigem a konventem, viz kap. 5, sub. kap. 5.2.

¹⁶⁶ Viz kap. 5, sub. kap. 5.4.

č. 12/1945.¹⁶⁷ Dalším výnosem¹⁶⁸ MZ ponechalo v platnosti všechny zrušující rozhodnutí a všechny tyto předmětné nemovitosti byly prohlášeny za podrobené revizi na základě revizního výměru.¹⁶⁹ Ani v této situaci se konvent neostýchal podat dne 10. 11. 1949 proti rozhodnutí stížnost, ovšem nebylo mu to už nic platné, protože na základě zákona č. 169/1949 Sb. o vojenských újezdech¹⁷⁰ zahájil činnost Vojenský újezdní úřad Ralsko.¹⁷¹ Tím byla definitivně zrušena a přebrána Dominikánská lesní správa Hamr nad Jezerem¹⁷² a zprávy o jejich zaměstnancích končí. Lze předpokládat, že byli všichni odsunuti, neboť celý prostor byl vystěhován kvůli nově vznikajícímu vojenskému prostoru a stavbě letiště Hradčany na dřívějším rekreačním letovisku Hradčany. Následně vzniklý VVP Ralsko byl ještě rozšířen na základě rozhodnutí vlády z 5. 2. 1952 jako VVP Ralsko-Hradčany se zpětnou platností k 1.2.1952. Roku 1954 je dokončena výstavba betonové letištní dráhy pro proudové stíhačky ČS armády Mig-15. Letiště a celý prostor hraje významnou roli při vpádu vojsk Varšavské smlouvy v noci ze 20. na 21. srpna 1968. Hradčanské letiště je totiž jedno ze dvou, na kterém jsou schopné přistát ty největší ruské přepravní letouny s těžkou technikou.¹⁷³ Sovětské jednotky to mají usnadněné tím, že si prostor prohlédly a vyzkoušely na cvičení ŠUMAVA, které probíhalo od konce května do konce června téhož roku. Sovětské jednotky následně opouštějí prostor až jako poslední v roce 1991 přičemž sám VVP fungoval až do 31. 12. 1991, kdy byl zrušen usnesením vlády ČSFR ze dne 5. 9. 1991.

¹⁶⁷ Dekret prezidenta republiky č. 12/1945, Dekret presidenta republiky o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa.

¹⁶⁸ Výnos MZ, č.j. 18445/1949, ze dne 7. 9. 1949.

¹⁶⁹ Výměr z rozhodnutí MZ, č.j. 3389/48-IX/R12, ze dne 10. 4. 1948.

¹⁷⁰ Zákon č. 169/1949 Sb., Zákon o vojenských újezdech.

¹⁷¹ Samotný prostor Hradčan byl využíván armádou již za vlády Josefa II. Prostor byl vytipován v třicátých letech i ČS armádou, jako tzv. zastřené letiště a po obsazení je využíváno wehrmachtem až do konce války roku 1945. V roce 1946 byl zřízen vojenský tábor Ralsko, který ovšem nikterak nezasahoval do prostorů konventu.

¹⁷² Oficiální název dominikánské lesní správy.

¹⁷³ Zejména velkotonážní dopravní letadla Antonov.

8 Maltézští rytíři jako inspirace pro dominikány

Řád maltézských rytířů vlastnil dlouhodobě v Čechách velké pozemky. I přes velké ekonomické ztráty, které řádový majetek zasáhly v důsledku první světové války, se řádový majetek sestával „v době vzniku první Československé republiky ze sedmi řádových velkostatků (Opava, Strakonice, Dívčí Hrady, Horní Libchava, Měcholupy, Dožice a Obytce), dvora v Hruškách u Brna, dvou velkostatků patřících pražskému konventu (Motol a Březiněves) a různých drobnějších majetků, především při řádových farách. Celkem řádový pozemkový majetek v Českých zemích dosahoval rozlohy okolo 7 500 ha.“¹⁷⁴ Jak už bylo zmíněno v kapitole 4. 1, majitele takto rozsáhlého pozemkového vlastnictví v r. 1919 zasáhla další rána – pozemková reforma v čele se Zákonem o zabránění velkého majetku pozemkového ze dne 16. dubna 1919 č. 215 Sb. z. a n.¹⁷⁵ Tento a několik dalších souvisejících zákonů způsobily nucené odprodeje velké části řádového pozemkového majetku. Z důvodů, které jsou blíže uvedeny v kapitole 4.1, šlo zejména o zemědělskou půdu.

V důsledku těchto záborů za náhradu, která sice nedosahovala skutečné aktuální výše ceny majetku, ale byla alespoň částečnou finanční náhradou, se v rukou řádu ocitl kapitál, který bylo potřeba vhodně investovat pro vylepšení finanční situace řádu. Řád se rozhodl pro významnou investici do velkostatku v Dohé na Podkarpatské Rusi. „Nákup tohoto majetku byl částečně financován z prostředků získaných při prodeji majetků v Čechách, větší část peněz však byla získána úvěrem.“¹⁷⁶ K definitivní koupi od hrabat Telekiů došlo v roce 1928.¹⁷⁷ Tento velkostatek byl z velké části zalesněn a jeho koupě se zprvu jevila jako velmi strategická investice. Později se ovšem ukázalo několik problémů – od neefektivního řízení velkostatku z Bratislavy přes velké množství ne zcela výhodných pronájmů až po nedostatek kvalifikované pracovní síly, nebo nedostatečnou infrastrukturu k přepravě vytěženého dřeva.¹⁷⁸ Po deseti letech správy byl řád nucen z finančních důvodů, které ovšem souvisely zejména s okolnostmi přijetí úvěru na koupi velkostatku v Dohé, předat majetek do správy Ministerstva zemědělství.

¹⁷⁴ POLA, Martin. *Působení Řádu maltézských rytířů v Českých zemích v období první republiky a jeho hospodářské aspekty*. Praha, 2017. Diplomová práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy: Ústav hospodářských a sociálních dějin. Vedoucí práce prof. PhDr. Ivan Jakubec, CSc., s. 70.

¹⁷⁵ Zákon č. 215/1919 Sb.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 72.

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 150.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 154.

Ve vlastnictví státu ovšem nezůstal dlouho, protože dotyčné území vzápětí přešlo do rukou Maďarska.¹⁷⁹

Hospodaření na velkostatech s sebou většinou neslo dvě možnosti. Majitel mohl buď pozemky propachtovat nájemci, nebo na nich hospodařit ve vlastní režii. Propachtování bylo vhodné jen v případě, že nájemce byl schopen na pozemcích hospodařit efektivněji, než by dokázal jejich majitel. Z výtěžku z práce na pozemcích tak mohl, jak platit dostatečné nájemné, které pro majitele krylo jeho náklady spojené s pozemkovým vlastnictvím a generovalo pro něj zisk, tak zároveň krýt náklady nájemce a generovat zisk pro něj.

Hlavní finanční břemena, kterými byl velkostatek zatížen, byly daně a patronace. S provozem pak souvisí výdaje na platy, udržování budov a inventáře případně další daně a přirážky.¹⁸⁰ V případě lesních hospodářství se postupně začalo jevit jako nejvýhodnější hospodaření ve vlastní režii. Například pro velkostatek v Dohé to vyplývá z hospodářské analýzy prof. Dr. Ing. Karla Krále z roku 1937, kterou si nechalo zpracovat České velkopřevorství.¹⁸¹ Pro soukromé hospodaření bylo obecně vhodné kompaktnější pozemkové vlastnictví, které nebylo roztroušené po větších oblastech už kvůli soustředění správy a pracovních sil. V tomto smyslu tedy pozemková reforma, která připravila řád o mnohou historicky drženou půdu, způsobila proměnu struktury hospodaření řádu.

Podobnosti je v tomto smyslu možné nalézt u hospodaření dominikánského řádu, který o něco později rovněž přistoupil ke koupi rozsáhlejšího souvislého pozemkového majetku s úmyslem hospodařit na pozemcích ve vlastní režii. Podobnost je i v dominujícím zaměření na lesní hospodářství, které souvisí jak s mnohokrát již zmiňovanou pozemkovou reformou, tak se strukturou samotného hospodaření na tomto druhu statků.

9 Současný stav prostoru bývalé lesní správy Hamr

Co je s tímto prostorem dnes? To byla otázka, kterou jsem si položil hned na samém počátku své práce a do jisté míry jsem na ní i tužil odpověď. Prostor sám o sobě je v současné době ve správě 3 subjektů, a to Vojenských lesů a statků ČR, státního podniku DIAMO a firmy PRIMA s tím, že Vojenské lesy jsou majitelem pozemků a DIAMO s firmou PRIMA jsou

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 161n.

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 136n.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 156.

nájemci a provozovatelé dvou menších území z nich.¹⁸² Nicméně celý prostor je v současné době v procesu restituční kauzy. Konvent dle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi¹⁸³ vyzval Vojenské lesy a statky ČR o vydání těchto prostor na základě již několikrát zmiňované tržové smlouvy z 6. 2. 1935. Napadl samotné vyvlastnění na základě revise zákona č. 124/1947 Sb. a následně i dekretu prezidenta republiky č. 12/1945. Vyvlastňovací řízení nebylo podle konventu za součinnosti s vlastníkem nemovitostí a konvent nikdy neobdržel žádnou náhradu za předmětné nemovitosti.¹⁸⁴ Vojenské lesy a statky ČR v zákonné lhůtě neuzavřely s konventem písemnou dohodu o vydání požadovaných ve výzvě, a tak 22. 1. 2014 obdržel Státní pozemkový úřad¹⁸⁵ návrh¹⁸⁶ na vydání nemovitostí dle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi.¹⁸⁷ Na základě tohoto návrhu zahájil SPU dne 24. 2. 2014 správní řízení. Pro konvent celá kauza vypadala velice nadějně, protože SPU v rámci tohoto majetkoprávního sporu došlo k usnesení, že konvent prokázal svůj nárok na uplatnění zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi. Nicméně SPU dále zkoumalo, zda-li je splněna podmínka pro vydání, kdy Vojenské lesy jsou povinny vydat v jednom případě nemovitosti, které funkčně souvisely nebo souvisí s nemovitostí, kterou již konvent vlastní. Konvent v současné době, i v době kdy bylo řízení vedeno, vlastnil v tomto nárokovaném území celkem 5 nemovitostí nepatrné velikosti,¹⁸⁸ které byly podrobeny zkoumání, zda-li jsou ony tím případem funkční souvislosti se zbytkem daného prostoru.¹⁸⁹ Obecně z pramenů vyplývá to, že ony parcely, byly součástí lesního velkostatku Hamr na Jezeře, ovšem tyto nemovitosti nebyly věcí hlavní a svou funkcí tento funkční celek pouze doplňovaly. V rozhodnutí SPU je uvedeno, že základem tohoto lesního podniku byla myslivna Hamr s č.p. 98, jako sídlo dominikánské lesní správy a hájovna ve Svěbořicích č.p. 108. Funkčnost těchto celků dokládá dokument Ministerstva školství a národní osvěty ze

¹⁸² Viz přílohy č.18 a č. 19.

¹⁸³ Ust. § 9 odst. 1 zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi č. 428/2012 Sb.

¹⁸⁴ Rozhodnutí Státního pozemkového úřadu – Krajský pozemkový úřad pro Liberecký kraj, Sp. zn. 031536/2014/541339, č. j. 031536/2014/541339, ze dne 25. 11. 2015, str. 11.

¹⁸⁵ Dále jen SPU.

¹⁸⁶ Návrh na vydání nemovitostí konventu dominikánů, č.j. 031536/2014/541339.

¹⁸⁷ Dle ust. § 9 odst. 6 zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi č. 428/2012 Sb.

¹⁸⁸ Viz přílohy č. 18 a 19, Povšimněte si zakroužkovaných oblastí (2 ve čtverci D, 1 ve čtverci F, 1 na a hranici čtverců B/D a 1 na hranici B/D/A). Jedná se právě o tyto plochy, které v současné době patří konventu.

¹⁸⁹ *Státní pozemkový úřad*. Rozhodnutí Státního pozemkového úřadu – Krajský pozemkový úřad pro Liberecký kraj, Sp. zn. 031536/2014/541339, č. j. 031536/2014/541339, ze dne 25. 11. 2015, str. 11.

dne 16. 11. 1933¹⁹⁰, ve kterém je uvedeno, že jde o lesní hospodářství a hlavním příjmem z tohoto hospodářství je prodej dřeva.¹⁹¹ Správní orgán tedy vyhodnotil, že není naplněna ona podmínka funkční souvislosti¹⁹² a ani z dostupných dokumentů nevyplývalo, že by tyto nemovitosti sloužily k duchovním, pastoračním, charitativním, zdravotnickým, vzdělávacím nebo administrativním účelům, nebo jako obydlí duchovních.¹⁹³ Proti tomuto rozhodnutí dal SPU možnost účastníkům majetkového sporu se vyjádřit, a tak k 10. 2. 2015 dostal oficiální vyjádření od advokáta, pana JUDr. Jakuba Kříže, Ph.D.¹⁹⁴, který zastupuje v současné době konvent v tomto majetkoprávním sporu. Ve vyjádření bylo mimo jiné uvedeno, že na sporném území VVP Ralsko v době spáchání oné majetkové křivdy byla celá řada kaplí a kostelů, tzn. věcí sloužících k duchovním účelům,¹⁹⁵ a následně navrhl součinnost v dalším dokazování. Následně se od 8. 4. do 29. 9. 2015 řízení přerušilo, přičemž SPU provedl další šetření ve Státním oblastním archivu v Litoměřicích a Státním oblastním archivu Česká Lípa. Následně vyzval právního zástupce o doložení potřebných dokumentů, aby mohlo být opět pokračováno v řízení.¹⁹⁶ Následně 23. 10. 2015 obdržel SPU závěrečné vyjádření od právního zástupce a k 25. 11. 2015 vydal SPU sám závěrečné rozhodnutí o věci samé.¹⁹⁷

V současné době je tedy celá kauza stále živá, tzn. probíhající a výsledek tohoto sporu je zatím stále nejasný. Dle mého názoru se nepodaří konventu ony pozemky dostat zpět, neboť neprokáže žádnou funkční souvislost mezi danými pozemky, ostatně jak už se to stalo v roce 2015. Cestou by mohla být onen článek b), ve kterém by bylo jasně prokázáno, že zde byly zmiňované kaple a kostely k pastoračním a duchovním činnostem. Onen restituční zákon není totiž postaven selsky řečeno na bázi „*co bylo za komunismu ukradeno, tak se musí vrátit*“. Jde o daleko sofistikovanější, komplexnější problém, který podléhá řadě dokazování,

¹⁹⁰ Ministerstvo školství a národní osvěty, Zpráva o Lesní správě dominikánského konventu Hamr na Jezeře od Ministerstva školství a národní osvěty, č. j. 84.622/33-VI/1, ze dne 16. 11. 1933.

¹⁹¹ Státní pozemkový úřad. Rozhodnutí Státního pozemkového úřadu – Krajský pozemkový úřad pro Liberecký kraj, Sp. zn. 031536/2014/541339, č. j. 031536/2014/541339, ze dne 25. 11. 2015, str. 12.

¹⁹² Podle § 7 odst. 1. písm. a) zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi.

¹⁹³ Nebyla tedy splněna ani podmínka podle § 7 odst. 1. písm. b) zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi.

¹⁹⁴ Dále jen právní zástupce.

¹⁹⁵ Tím by tedy byla splněna podmínka podle § 7 odst. 1. písm. b) zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi.

¹⁹⁶ Státní pozemkový úřad. Rozhodnutí Státního pozemkového úřadu – Krajský pozemkový úřad pro Liberecký kraj, Sp. zn. 031536/2014/541339, č. j. 031536/2014/541339, ze dne 25. 11. 2015, str. 12.

¹⁹⁷ Státní pozemkový úřad. Rozhodnutí Státního pozemkového úřadu – Krajský pozemkový úřad pro Liberecký kraj, Sp. zn. 031536/2014/541339, č. j. 031536/2014/541339, ze dne 25. 11. 2015, str. 1, 9-12.

což v tomto případě je zatím neúspěšné ze strany konventu. Pokud konvent tento spor o majetkové křivdě prohraje, je pravděpodobné, že Vojenské lesy nakonec zprivatizují onen prostor a začnou ho postupně odprodávat soukromníkům, protože v současné chvíli toto udělat nemůžou. Prostor je pro ně už prakticky nevyužitelný, vojenské budovy zde byly asanovány stejně jako dopadové plochy pro cvičné a ostré střelby. Samo letiště je z části opuštěné a v částech letištních úlů¹⁹⁸ mají své zázemí soukromníci a firmy z Mimoně. Sama půda je do značné míry stále kontaminovaná následkem špatného skladování pohonných hmot do vozidel, vrtulníků a letadel po sovětských vojácích, kteří tak činili bez jakýchkoli ohledů k životnímu prostředí. Sama těžba uranu v oblasti tomu nepomohla o nic méně. Pískové podloží zase takřka brání v růstu listnatých stromů a v celé oblasti proto dominuje jehličnatý les, s převahou borovice a smrku. Vojenské lesy sice v současné době těží nepatrné množství dřeva z této oblasti, ale je to zcela ekonomicky zanedbatelné vzhledem k jejich jiným prostorům. Jak ovšem celá tato kauza dopadne je stále ještě v rukou právních zástupců všech účastníků a bohužel to nevypadá na brzké rozuzlení.

¹⁹⁸ Odolné kryty pro stíhací letadla.

Závěr

Témata ohledně církevních restitucí jsou obecně do dnes problémem napříč naší občanskou společností. Prostor Hamru a bývalé dominikánské lesní správy je nenávratně dotčen pobytem, s rukou na srdci můžeme říct, naprosto neohleduplných příslušníků, jak armády ČSLA, tak zejména tedy vojáků SSSR. Samotný smutný osud této zapomenuté části severu Čech jen podtrhuje fakt, že i v současné době, kdy dle práva na to řád nárok nemá, tak dle morálky a mého vlastního úsudku na to samozřejmě právo má. Ovšem, jak je obecně mezi lidmi známo, tak právo je minimum morálky.

Cílem mé práce bylo zmapovat a popsat část historie, po které území patřilo konventu dominikánů u sv. Jiljí v Praze, konkrétně se zaměřením na největší část oblasti vlastněné konventem, a to na oblast Hamr nad Jezerem, kde sídlila celá Lesní správa dominikánských lesů Hamr a k tomu přidružená pila. To vše v relativně úzkých časových horizontech, tedy v letech 1931 až 1938 a 1945 až 1950.

Prvním problémem, který dosti znepríjemnil práci byl ten, že v 1. oddělení NA¹⁹⁹ mohou obecně všem badatelům vydávat pouze 5 kartonů archiválií za den, to mělo za následek, že mé bádání se velice zpomalovalo. Dalším problémem bylo to, že ony spisy jsou v dominantní míře naprosto neutříbené chronologicky, a toto lze předpokládat o celém fondu, který je v NA uložen. Člověk tedy narazil ve složce s označením „Hamr – prodej dříví 1938“ na dokumenty z roku 1945, 1947, 1931 atd. To jen doplňoval poslední problém, který jsem jako správný badatel zjistil až v terénu, že v NA mají v různé dny různé otevírací hodiny. Vzhledem k těmto faktům se můj badatelský výkon vždy neslučoval s mým časovým plánem a onu práci mi to do jisté míry ztěžovalo. S přihlédnutím k těmto všem faktorům jsem si byl nucen vybírat spisy, o kterých jsem se domníval že by mi měly být nápomocny v této mnou zkoumané problematice. Často to ovšem byla, vzhledem k utříbenosti fondu, spíše metoda pokus-omyl. Bádání v archivu jsem prokládal četbou odborné literatury, kterou jsem si vytipoval, že by mohla být přínosná celé práci, a to samé platilo o řadě diplomových a bakalářských prací. Velice cenné informace mi poskytl pan Ing. Svatopluk Soucha, lesní rada u dominikánského konventu sv. Jiljí, který mne obohatil

¹⁹⁹ Národního archivu v Praze.

o literaturu a svou akademickou práci, což mi pomohlo orientovat se, byť základně, nejen v odborné lesnické terminologii, ale i pochopit základní vývoj lesů obecně. Velice dobrá a přínosná byla schůzka s p. doktorem Křížem, který je právním zástupcem konventu ve věci restitučního řízení. Pan doktor mi vysvětlil o čem v celé kauze jde, popsal mi problematiku ony majetkové křivdy a vysvětlil řadu věcí, v kterých jsem si nebyl jistý, např. když jsem se mylně domníval, že vyvlastnění tohoto prostoru v roce 1948 až 1949 bylo provedeno na základě zákona č. 218/1949 Sb. o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem z 14. října 1949.

V první části práce jsem si tedy vytyčil za cíl alespoň stručně popsat základní vývoj lesů na českém území, s čímž mi pomohl již výše zmíněný pan lesní rada, dále učební skripta od p. doktora Lenocho z Mendelovy univerzity v Brně a v neposlední řadě starší publikace od p. doktora Nožičky. Dále jsem se snažil zjistit a popsat to, jak se ono území dostalo do vlastnictví Hartigů, obecně kdo to byli Hartigové a v jakých souvislostech se dostávají na území Čech.

V druhé části práce jsem se zaměřil na rozebrání problematiky koupi tohoto prostoru od hraběte Hartiga konventem řádu dominikánů v Praze a následný problém s pozůstalostí po Janu Hartigovi. V hlavní části této kapitoly jsem se zaměřil na popis fungování lesní správy dominikánského řádu, zejména z ekonomického hlediska – tedy kolik a jaké druhy dřeva řád vyvážel, jaké byly ceny a příklady odběratelů, provoz a pronájem honiteb. To vše v rozmezí let 1931 až 1938.

V poslední části jsem se zaměřil na problematiku po roce 1945, kdy největším problémem pro fungování tohoto státu byl bezpochyby odsun německého obyvatelstva následovaný druhou vlnou pozemkové reformy od roku 1947, s tím spojené vyvlastněním tohoto prostoru a následný vznik VVP Ralsko. Dále jsem se pokusil rozebrat z hlediska právního, jak bylo postupováno při vyvlastnění tohoto území, marný právní boj konventu proti tehdejší moci a v poslední řadě jsem se pokusil popsat onu živou restituční kauzu, která v současné chvíli vypadá nepřívětivě pro dominikánský řád.

Během práce jsem narazil i na jistou podobnost v hospodaření a investicích církevních institucí, konkrétně podobnost mezi řádem maltézských rytířů a řádem dominikánů, resp. jejich lesních majetků a hospodaření s nimi na území ČSR v období První republiky. Pro

maltézský řád se nakonec celé toto lesní podnikání stalo největším příjmem financí a možná proto se tolik církevních institucí snažilo uložit a zúročit peníze v lesích. Této lehké odbočce jsem věnoval jednu menší kapitolu v závěrečné části práce, kde jsem se na konci kapitoly snažil dojít k jistým průsečíkům ve věci jim společné.

Osobně si myslím, že cíle jsem splnil na tolik, na kolik to bylo možné. Doufám, že tato práce poslouží komukoli, kdo se bude o tento prostor a jeho historii zajímat. Naneštěstí jsem neobjevil nic tak závratného, co by jazýčky vah v oné restituční kauze mohlo pohnout na jednu či druhou stranu, a tak doufám, že tato práce bude sloužit minimálně k dobrému faktografickému zmapování, jak bylo stanoveno na začátku této práce.

Seznam použitých informačních zdrojů

Seznam pramenů

1. *Ministerstvo školství a národní osvěty*, Zpráva o Lesní správě dominikánského konventu Hamr na Jezeře od Ministerstva školství a národní osvěty, č. j. 84.622/33-VI/1, ze dne 16. 11. 1933.
2. *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 138, č. pom. 74, k. 109, Hartig – hrabě.
3. *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 138, č. pom. 74, k. 109, Odhad – Hamr.
4. *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 139, č. pom. 74, k. 109, Mapy – Hamr.
5. *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 140, č. pom. 74, k. 109, Mapy – Hamr.
6. *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 145-1, č. pom. 74, k. 111, Lesní hospodářství – Hamr.
7. *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 145-2, č. pom. 74, k. 111, Lesní hospodářství – Hamr.
8. *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 141, č. pom. 74, Lesovna – Hamr.
9. *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 78, č. pom. 74, Správa lesní – Hamr.
10. *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 145-1, č. pom. 74, k. 111, Správa lesní – Hamr.
11. *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 148, č. pom. 74, Honitba – Hamr.
12. *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 146, č. pom. 74, Obchod – Dříví – Hamr.
13. *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 147, č. pom. 74, Obchod – Dříví – Hamr.

14. *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 147, č. pom. 74, Pila – Hamr.
15. Rozhovor s Ing. Svatoplukem Souchou, lesním radou dominikánské lesní správy u sv. Jiljí v Praze ve věci ohledně historického vývoje lesů na českém území., 3. a 4. 7. 2018.
16. Rozhovor s JUDr. Jakubem Křížem, Ph.D., advokátem zastupujícím konvent dominikánů u sv. Jiljí v Praze ve věci majetkové křivdy v rámci restituční kauzy o bývalé pozemky Dominikánské lesní správy Hamr., 4. 7. 2018.
17. *Státní pozemkový úřad*. Rozhodnutí Státního pozemkového úřadu – Krajský pozemkový úřad pro Liberecký kraj, Sp. zn. 031536/2014/541339, č. j. 031536/2014/541339, ze dne 25. 11. 2015, str. 1, 9-12.

Seznam akademických prací

1. BENEŠOVÁ, Aneta. *Historie řádu dominikánů v Plzni*. Plzeň, 2013, Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni: Fakulta filozofická. Vedoucí práce Mgr. Eduard Neupauer Ph.D.
2. MALÁ, Lenka. *Omyly a nebezpečí pozemkové reformy: Reflexe problému na stránkách vybraných tištěných médií v roce 1919*. Brno, 2013. Bakalářská práce. Masarykova univerzita: Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce PhDr. Pavel Večeřa, Ph.D.
3. POLA, Martin. *Působení Řádu maltézských rytířů v Českých zemích v období první republiky a jeho hospodářské aspekty*. Praha, 2017. Diplomová práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy: Ústav hospodářských a sociálních dějin. Vedoucí práce prof. PhDr. Ivan Jakubec, CSc.
4. SOUCHA, Svatopluk. *Zájmové a spolkové organizace českých lesníků v minulosti a v současnosti*. Benešov, 2013. Bakalářská práce. Česká zemědělská univerzita v Praze. Fakulta lesnická a dřevařská: Katedra lesní těžby. Vedoucí práce Mgr. Ing. Michal Hrib, Ph.D.

Seznam literatury

1. ČERNUŠÁK, Tomáš, Damián NĚMEC a Augustin PROKOP. *Historie dominikánů v českých zemích*. Praha: Krystal OP, 2001. Dominicana. ISBN 80-859-2950-3.
2. JUŘÍK, Pavel. *Encyklopedie šlechtických rodů*. Praha: Knižní klub, 2014. Universum (Knižní klub). ISBN 978-80-242-4573-7.
3. KŘÍŽOVÁ, Květa. *Zámek v Mimoně: zbytečně zbořená památka*. Mimoně: Město Mimoně, 2013. ISBN 978-80-260-3534-3.
4. KUKLÍK, Jan. *Konfiskace, pozemkové reformy a vyvlastnění v československých dějinách 20. století*. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-25-4.
5. LENOCH, Ph.D., Ing. Josef. *Dějiny lesního hospodářství a dřevozpracujícího průmyslu*. Brno, 2014, 120 s. Učební text. Mendelova univerzita v Brně.
6. LORENCOVÁ, Radmila. *LESNICTVÍ: Obrázková statistika ze světa lesů a lesníků*. Praha: Národní zemědělské muzeum, 2017. ISBN 978-80-86874-90-6.
7. NEUHÖFEROVÁ, Pavla, ed. *Historie a vývoj lesů v českých zemích*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta lesnická a environmentální, Katedra pěstování lesů, 2006. ISBN 80-213-1536-9.
8. NOŽIČKA, Josef. *Přehled vývoje našich lesů*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1957. Lesnická knihovna (Státní zemědělské nakladatelství). ISBN nemá.
9. PEROUTKA, Ferdinand. *Budování státu*. Vyd. 4., Reprint 3. vyd. Praha: Academia, 2003. ISBN 80-200-1121-8.
10. PEŠA, Vladimír. *Požár Mimoně v červnu 1806*. Bezděz, vlastivědný sborník Českolipska. Česká Lípa: Vlastivědný spolek Českolipska, 2004, s. 343. ISSN 1211-9172. ISBN 80-86319-07-5.
11. PILNÁČEK, Josef, MÜLLER, Karel, ed. *Rody starého Slezska*. 3. vyd., (2. úplné). Brno: Ivo Sperát, 2010. ISBN 978-80-904312-3-2.
12. PINC, Jan. *Přehled historie lesnického školství v Čechách a na Moravě*. Písek: Sdružení absolventů a přátel lesnických škol píseckých, 2003. ISBN 80-862-7113-7.
13. ŘEZÁČ, Jan. *Lesy a lesní hospodářství na přelomu tisíciletí*. Praha: Ministerstvo zemědělství České republiky v nakl. Lesnická práce, 2002. ISBN 80-863-8622-8.

14. ŠŤASTNÝ, Jiří. *Uličník Mimoně*. Mimoně: Město Mimoně, 2012. ISBN 978-80-260-1337-2.
15. VLČEK, Pavel, Dušan FOLTÝN a Petr SOMMER. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-859-8317-6.
16. VLČEK, Pavel. *Encyklopedie českých zámků: [335 obrázků, více než 500 hesel, více než 300 zámků]*. 3. vyd. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-859-8332-X.
17. ŽUPANIČ, Jan, Milan FIALA a František STELLNER. *Encyklopedie knížecích rodů zemí Koruny české*. Praha: Aleš Skřivan ml., 2001. ISBN 80-864-9300-8.

Seznam internetových zdrojů

1. MIKULIČKA, Jan. *Všechno zbourat. Před třiceti lety padl v Mimoni zámek i radnice*. In: iDnes.cz [online]. 2015 [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: Zdroj: https://liberec.idnes.cz/bourani-zamku-a-radnice-v-mimoni-dnx-/liberec-zpravy.aspx?c=A150608_122859_liberec-zpravy_tm
2. POLÁK, Michael. *Soudruzi a odstřelili připravili Mimoně před 30 lety o zámek*. In: Českolipský deník [online]. 9.6. 2015 [cit. 2018-06-26]. Dostupné z: https://ceskolipsky.denik.cz/zpravy_region/soudruzi-a-odstrely-pripravili-mimon-pred-30-lety-o-zamek-20150609.html
3. POLÁK, Michael. *Soudruzi a odstřelili připravili Mimoně před 30 lety o zámek*. In: Českolipský deník [online]. 9.6. 2015 [cit. 2018-06-26]. Dostupné z: https://ceskolipsky.denik.cz/zpravy_region/soudruzi-a-odstrely-pripravili-mimon-pred-30-lety-o-zamek-20150609.html

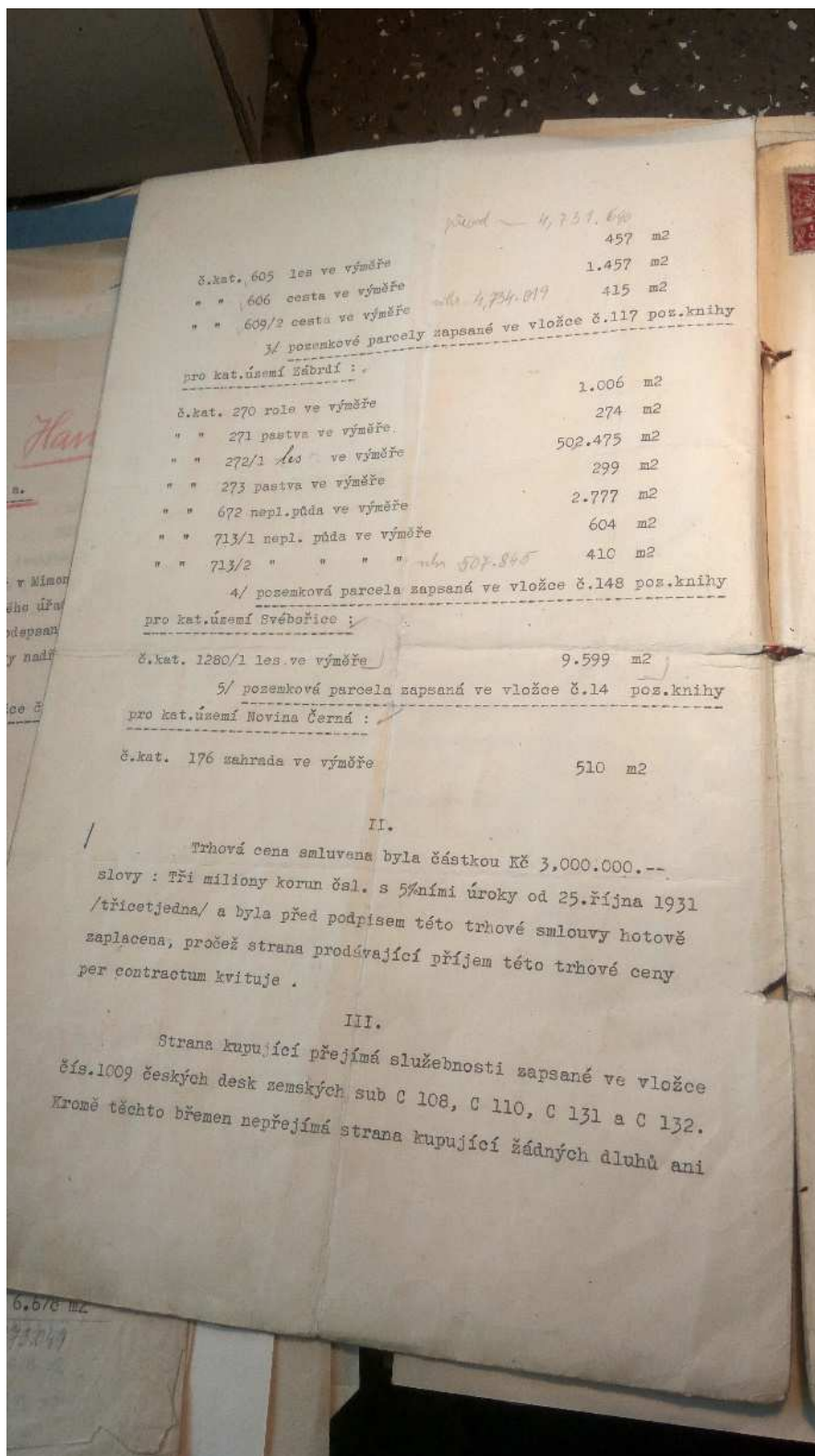
Seznam příloh

1. Příloha – *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 138, k. 109, Hartig – hrabě, Tržní smlouva mezi Janem Hartigem a dominikánským konventem, 6.2. 1935, str. 4.
2. Příloha – Tamtéž, str. 6.
3. Příloha – Tamtéž, Opis dokumentu č. 120/4 ai 1934, odděl. 7A.

4. Příloha – Národní archiv. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 138, k. 109, Hartig – hrabě, Vyrozumění Dr. Parkuse panu Dr. Černému o pozdržení tržní smlouvy, 14. 10. 1932, str. 1.
5. Příloha – Tamtéž, str. 2.
6. Příloha – Tamtéž, Dopis Dr. Parkuse konventu řádu dominikánů u sv. Jiljí ve věci uznání tržní smlouvy, 11. 11. 1932, str. 1.
7. Příloha – Tamtéž, str. 2.
8. Příloha – *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 140, k. 109, Oznámení Romanu Aseltovi o přesunu do Bavorska, 14. 8. 1945.
9. Příloha – Tamtéž, Oznámení Okresnímu národnímu výboru o novém revírníkovi Antonínu Krejzovi, 16. 8. 1945.
10. Příloha – Tamtéž, Potvrzení o dočasném zařazení Astelta na pozici lesníka, následné doporučení p. Stehlíka, 21. 10. 1945.
11. Příloha – Tamtéž, Oznámení Lesnímu dohledacímu úřadu o nástupu A. Krejzy k ZVS a následné přijetí Bedřicha Habeckra, 17. 11. 1945.
12. Příloha – Tamtéž, Žádost Okresnímu úřadu ochrany práce o uvolnění Romana Aselta z nuceného nasazení v Mostě, 4. 12. 1945.
13. Příloha – POLÁK, Michael. Soudruzi a odstřely připravili Mimoň před 30 lety o zámek. In: *Českolipský deník* [online]. 9.6. 2015 [cit. 2018-06-26]. Dostupné z: https://ceskolipsky.denik.cz/zpravy_region/soudruzi-a-odstrel-y-pripravili-mimon-pred-30-lety-o-zamek-20150609.html
14. Příloha – Tamtéž.
15. Příloha – *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 148, k. 113, Hamr – Honitby, Oznamení Hermann Blaschka, 13. 8. 1941.
16. Příloha – *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 138, k. 109, Hartig – hrabě, Návrh na smírnou dohodu od Zemského inspektorátu., 7. 7. 1937.
17. Příloha – Tamtéž, Oznámení Zemskému úřadu v Praze o zaplacení všech poplatků, 21. 4. 1938.

18. Příloha – Mapa bývalého území Dominikánské lesní správy Hamr nad Jezerem, o které se dnes vede restituční řízení.
19. Příloha – Ortofoto mapa bývalého území Dominikánské lesní správy Hamr nad Jezerem, o které se dnes vede restituční řízení.
20. Příloha – *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 140, k. 109, Úřední zpráva od nadlesního Habeckra pro konvent za měsíc červen, 5. 7. 1947.
21. Příloha – Tamtéž, Zpráva o povýšení Aselta do funkce vrchního lesníka od Úřadu pro lesnictví v Liberci, 25. 10. 1942.
22. Příloha – *Národní archiv*. Řádový archiv dominikánů 16. stol. – 20. stol., č. fondu 37, sp. č. 139, k. 109, Hartig – hrabě, Mapa oblasti Hammer am See.

1. Příloha

2. Příloha

186/3 jako statek služební ve prospěch poz.parc. č.kat. 184/5 v kat.území Černá Novina /vločka č.95/ jako statku panujícího tak jak byla zapsána dosud tato služebnost ve vložce čís.1009 českých desk zemských pod C 108.

2/ služebnost atesky a vozové cesty přes poz.parc. čís.kat.186/2 v kat.území Novina Černá jako statek služební ve prospěch poz.parc. č.kat. 182/2 v témže kat.území /vločka č.98/ jako statku panujícího, tak jak byla tato služebnost zapsána dosud ve vložce čís. 1009 českých desk zemských pod C 110,

3/ služebnost čerpání vody na pozemk.parc.č.kat.186/1 v kat.území Novina Černá jako statku služebného ve prospěch dočasného držitele poz.parc.č.kat. 316/7 v témže území katastrálním / vločka č.105 / jako statku panujícího, tak jak byla tato služebnost dosud zapsána ve vložce čís.1009 českých desk zemských pod C 131,

4/ služebnost chůze a jízdy pro odebírání vody na pozemk.parc. č.kat. 186/1 a 186/2 v kat.území Novina Černá jako statku služebném ve prospěch dočasného držitele poz.parc.č.kat. 316/7 v témže území kat. /vločka č.105/ jako statku panujícího, tak jak byla tato služebnost dosud zapsána ve vložce čís.1009 českých desk zemských pod C 132.

V Praze, dne 8. II. 1935

Johann Hartz
in eigenem Namen
und als Bevollmächtigter des
Dr. Franz Hartz

J. Tomáš Littl, předseda
P. Vindstrief, tajemník
P. Albert M. Škrobál,

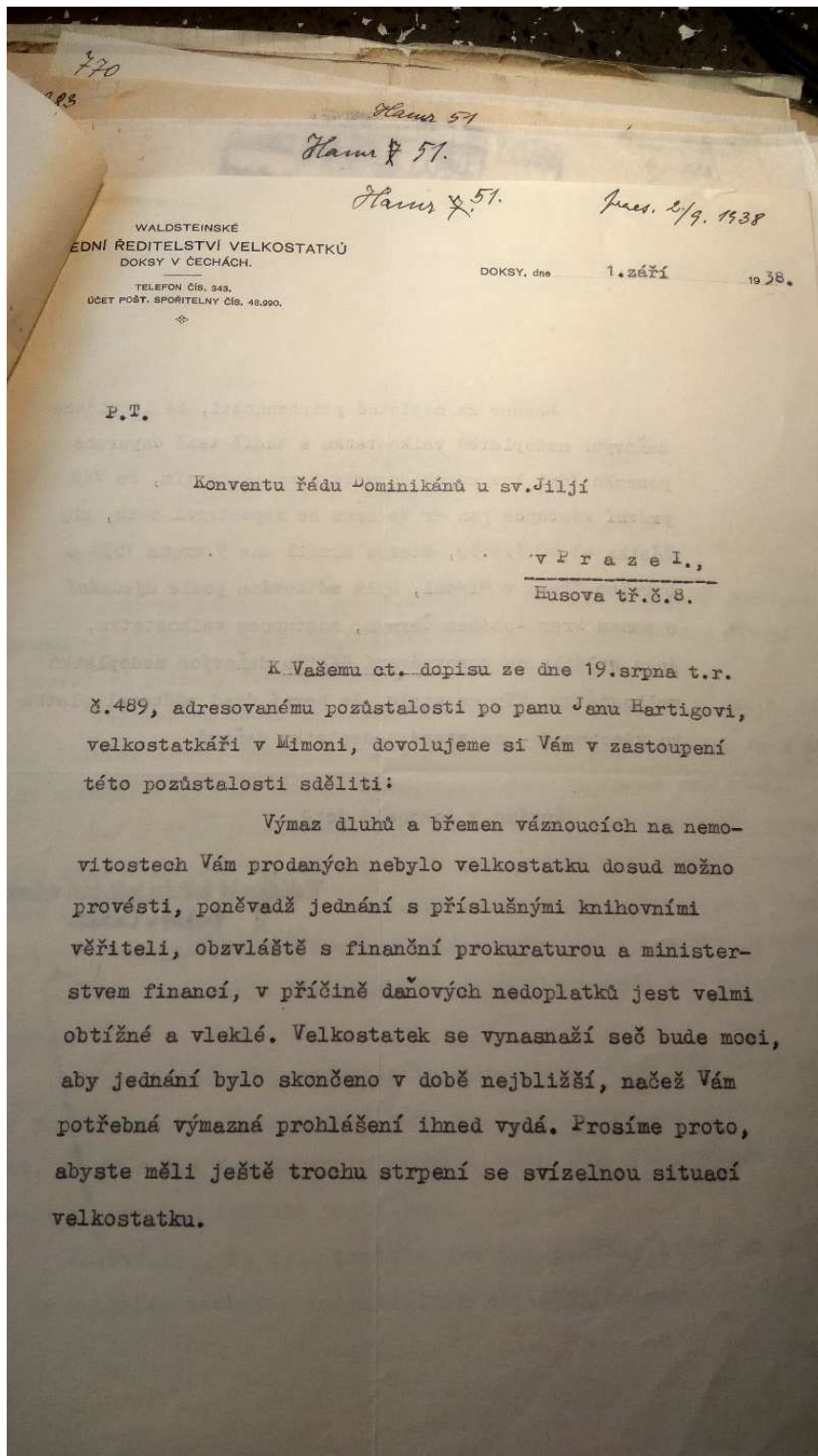
Provinciální české provinční ředitelství
kolektivní správa územní.

Reg. kol. 207

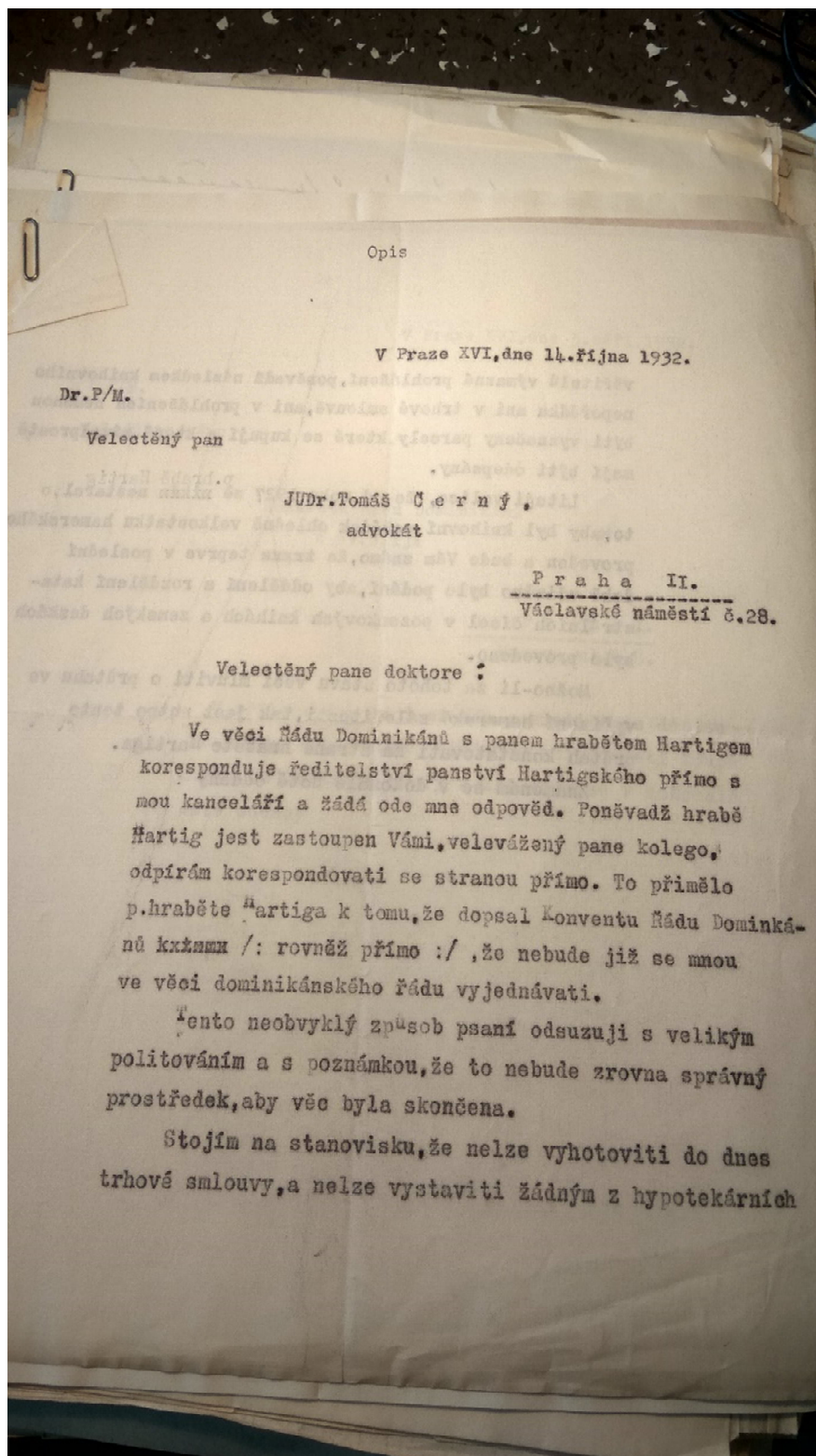

V Praze, dne 22. února 1934.
P. Václav M. Břetevský,
provinciál.

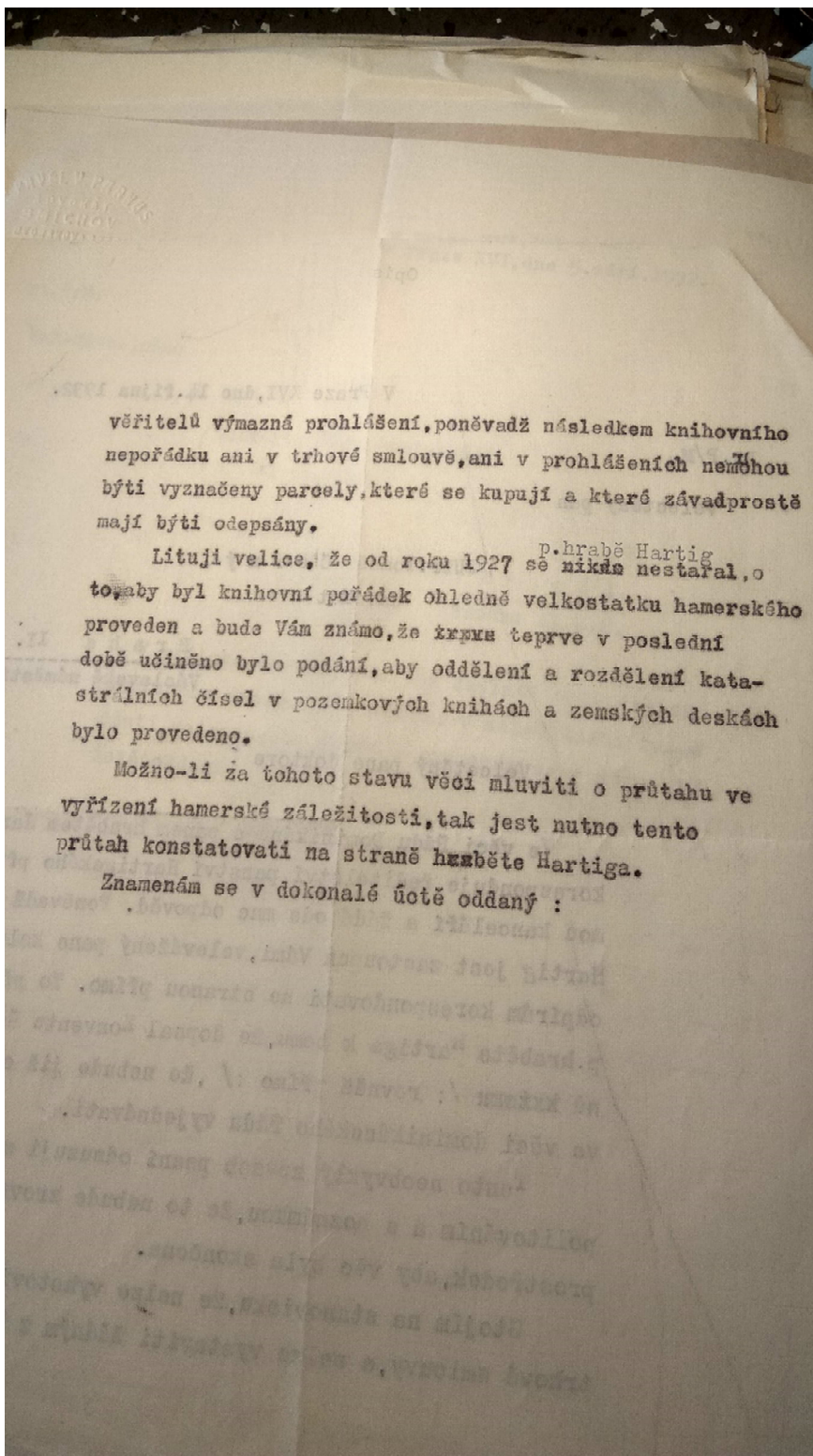
3. Příloha

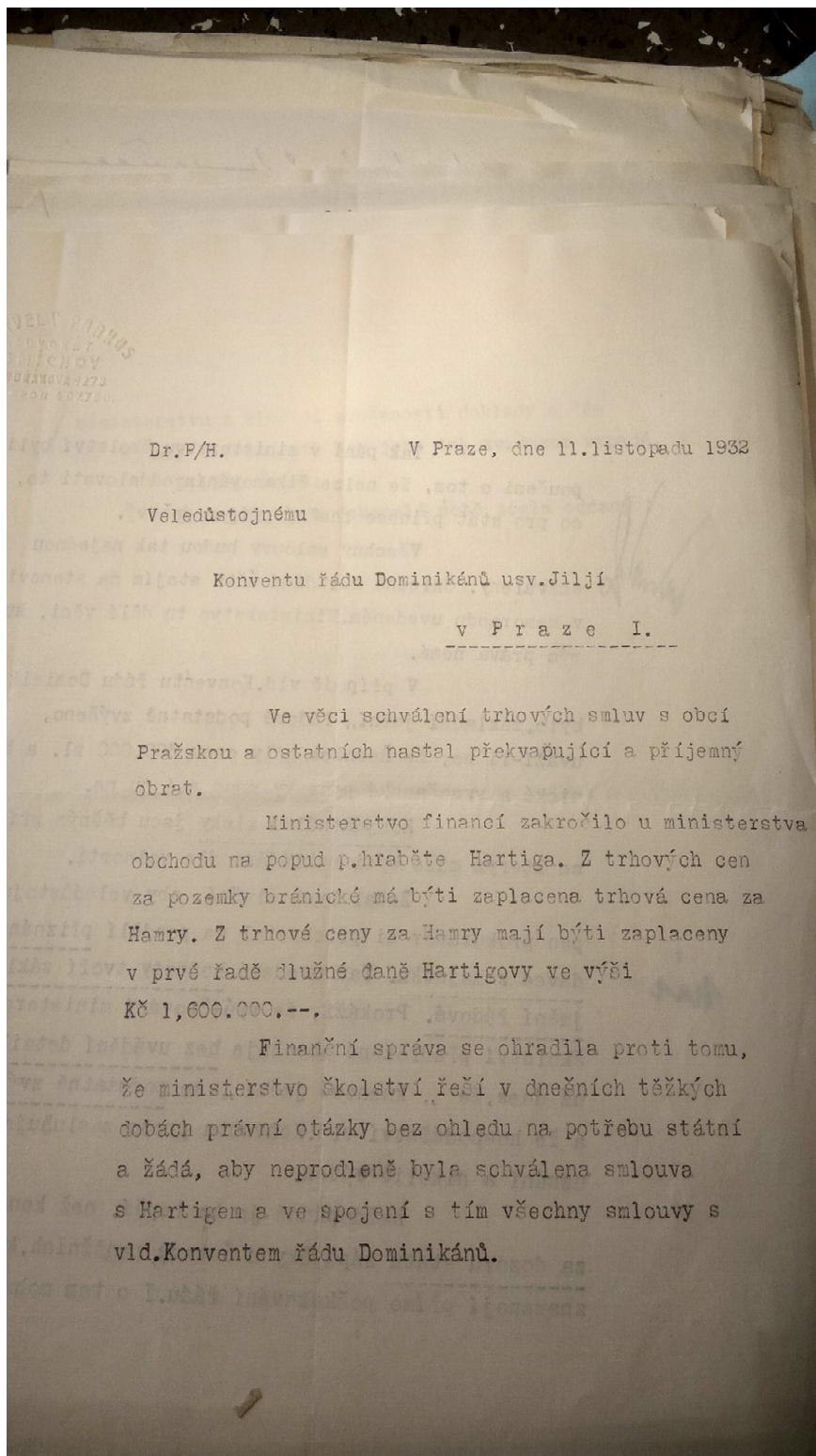
4. Příloha

5. Příloha

6. Příloha

7. Příloha

ZÁMĚR V PŘÍPADOVÝCH
TÁBULKÁCH
V OBLASTI
PŘÍJEMŮ
PŘÍJEMŮ
PŘÍJEMŮ

Tak páni v ministerstvu školství byli poučeni o tom, že nelze šikanováním oddalovati to, co pro stát přinese značný příjem daňový.

Všechny smlouvy budou tak najednou schváleny. Ohledně skládání účtu stojím na stanovisku v memorandu uvedeném. Ministerstvo tu dělá věci, ku kterým práva nemá.

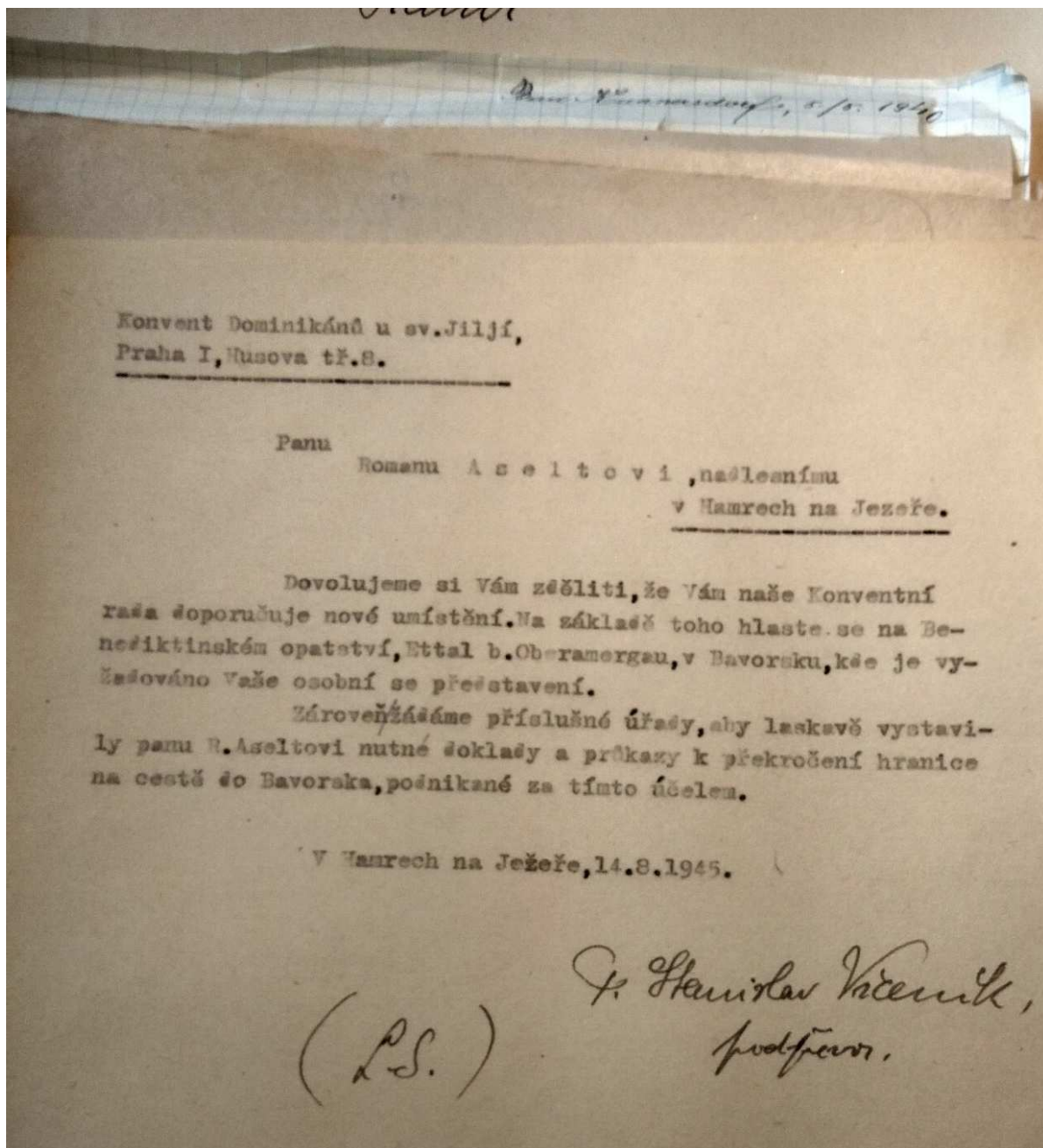
V případě vld. Konventu řádu Dominikánů bylo základní jmění, řádové podstatně zvýšeno, uváží-li se, že řevnice měly cenu 300.000 zl. a bránické a vysočanské pozemky snad ani tu ne.

Konjunktální zisky jsou běžným příjmem, se kterým může býti nakládáno dle volnosti.

Žádal bych slušně, aby veledůstojný pan prokurátor mi přichystal na pondělí přiznání k dávatce z majetku. Tam uvedené hodnoty tvoří základní jmění řádové. Prokáži, že vyúčtování ministerstvu školství předložené obsahuje bez uvážení detailu už dnes, že „kmenové jmění“ se podstatně zvýšilo a že hospodářství vld. Konventu proto zasluhuje plného uznání a nikoliv výtek.

Každopádně je to lepší, než kontrahovat za dozoru státu zápůjčky u ústavů peněžních, které znamenají přímo poškozování řádu. I o tom mohu dát

8. Příloha

9. Příloha

71.

16. srpna 1945.

Okresnímu národnímu výboru

v České Lípě.

Na našem lesním statku v Hamru na Jezeře byl ustanoven místo dosavadního německého lesníka nový lesník Antonín Krejza. Osvědčení o národní spolehlivosti předloží. Žádám uctivě, aby byl vzat do přísahy služební jako osoba pověřená ochranou polesí Hamr, a aby byla mu povolena služební zbraň.

Za konvent Dominikánů v Praze I.:

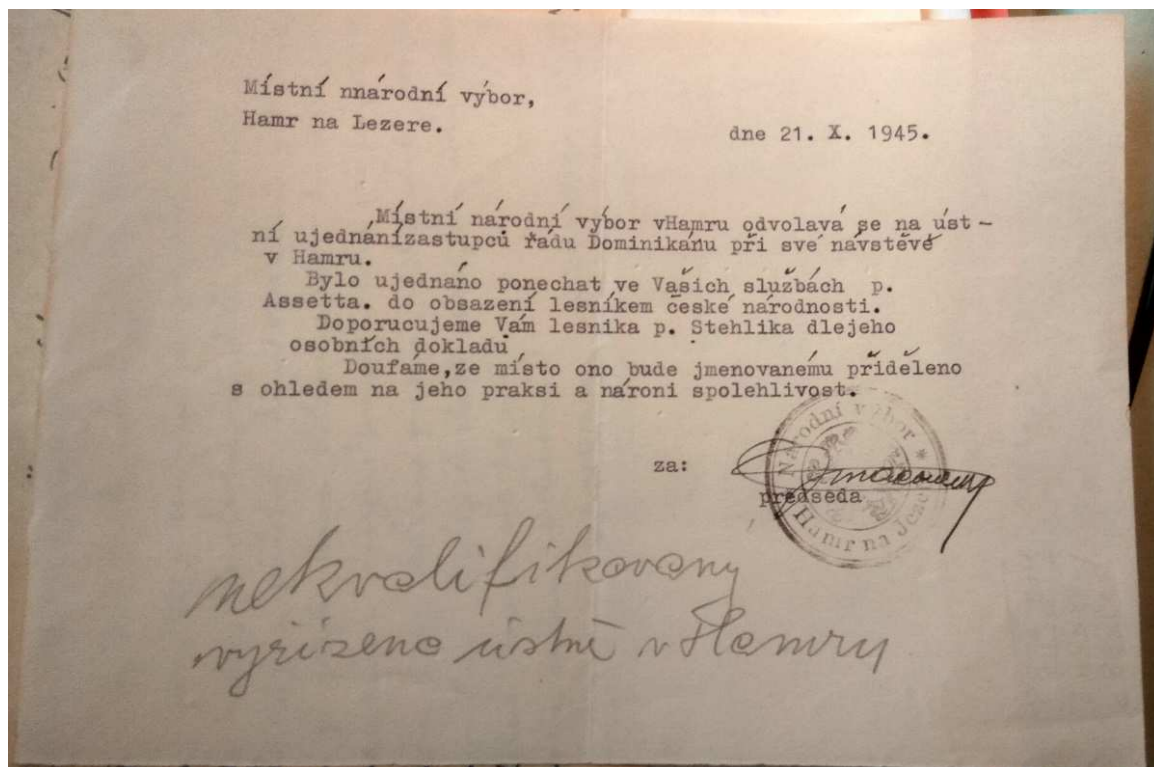
prokurátor.

Křehký, Pa,

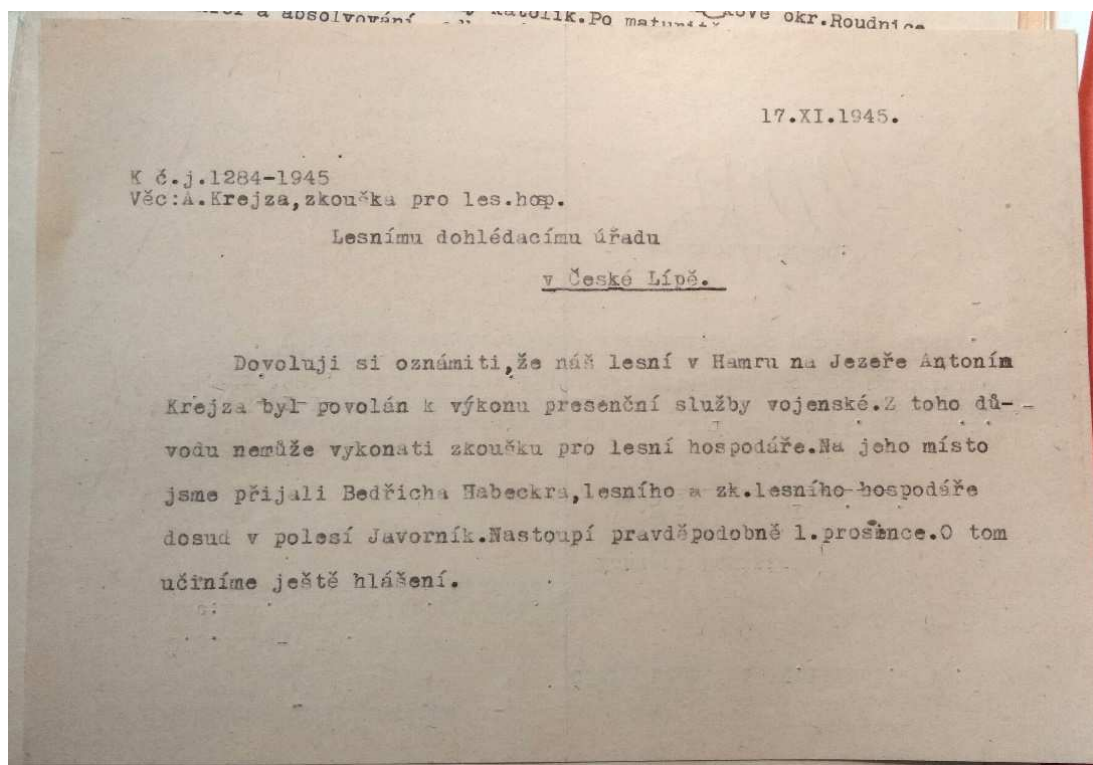
*pan dr. P. Vít Benes,
prokurátor*

*v Praze I.
Jusov 8.*

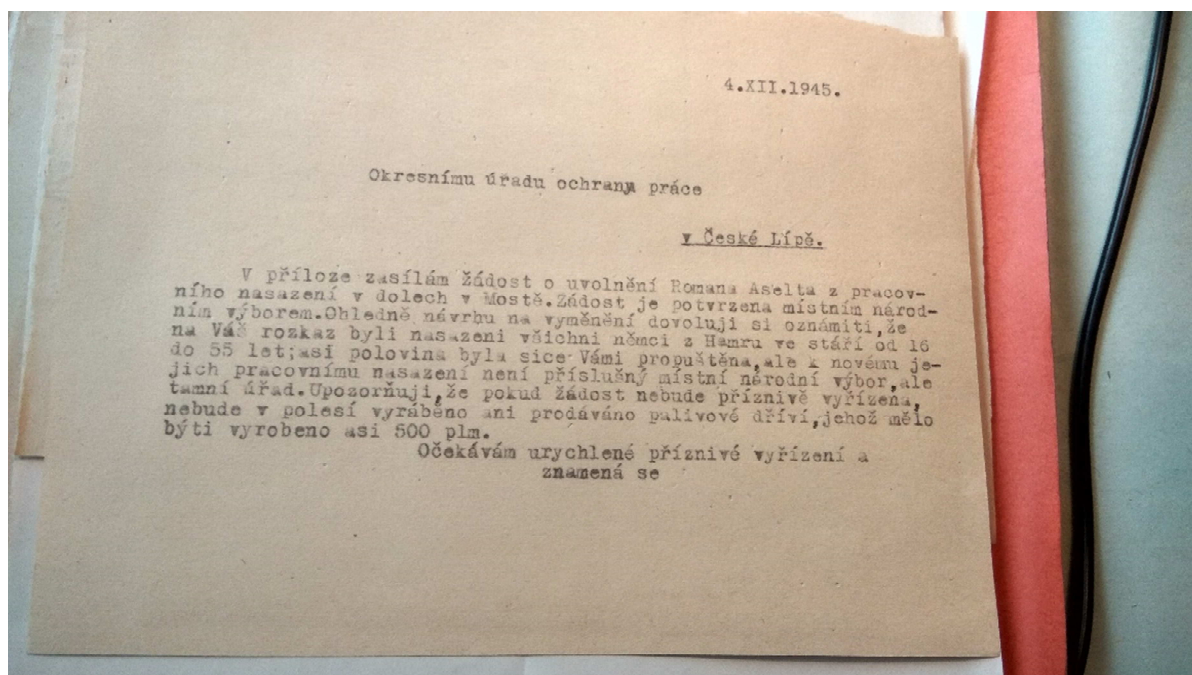
10. Příloha

11. Příloha

12. Příloha

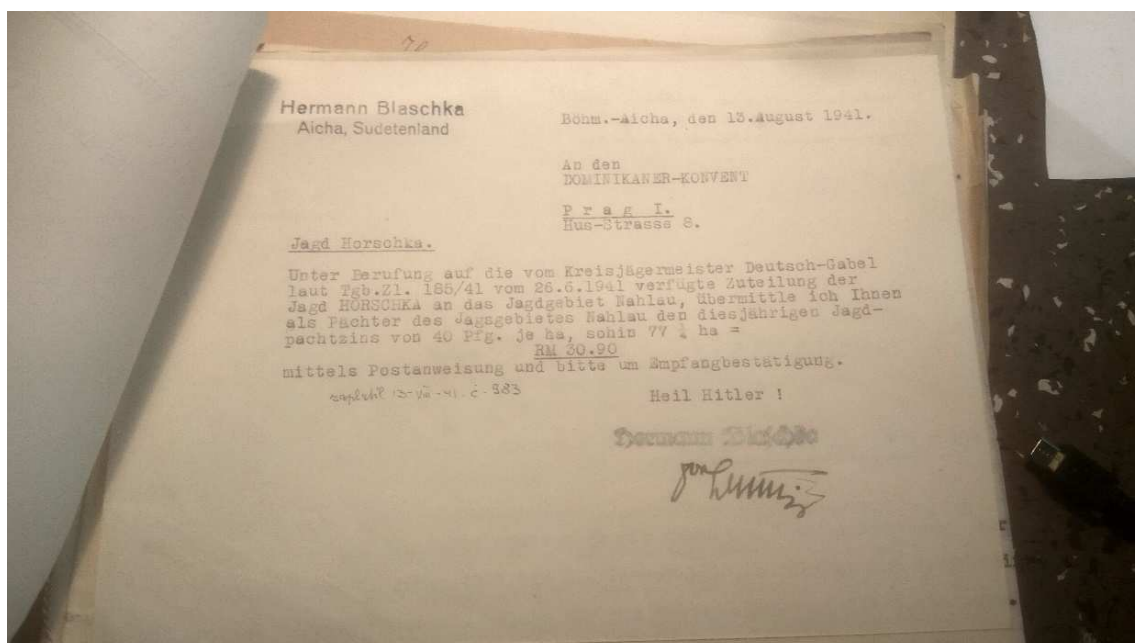
13. Příloha

14. Příloha

15. Příloha

16. Příloha

106

10. VII. 1937
 Amtliche Domänenverwaltung
 Mienes

**ZEMSKÝ INSPEKTORÁT
 PRO ZEMSKÉ DÁVKY V PRAZE.**

W. Lipp - Hartig

Čís. jedn. N. 444-847/1807 1937

Odpovídajice uveďte toto číslo.

Letenská al. Valohradská

Pan Jan Hartig, velkostatek
 v Münch

Trhovou (postupní, směnnou, díleč) smlouvou ze dne 10. 7. 1937
 zcizil jste nemovitost v této smlouvě uvedené provoz radu Drümmelbau u so. jilji
 za 3,000.000 Kč - h.

V řízení, zahájeném s Vámi za účelem vyměření obecní dávky z přírůstku hodnoty nemovitosti, zjistil zemský inspektorát pro zemské dávky v Praze, že základy Vámi udané odporují pomůckám úředně vyšetřeným, takže by bylo nutno provést s Vámi další **složité a nákladné řízení** vyměřovací v pravidlech o dávkách stanovených (soudní odhad nemovitostí podle § 17 vl. nař. ze dne 27. dubna 1922 čis. 143 Sb. z. a n., dod. III., ve znění vládního nař. ze dne 25. června 1926 čis. 121 Sb. z. a n.).

Ve snaze zkrátit toto řízení a ukončit věc **i ve Vašem zájmu v době co nejkratší**, upustil by zemský inspektorát od pokračování v řízení vyměřovacím, zaplatíte-li z převodu nemovitosti shora uvedeného na obecní dávkou z přírůstku hodnoty částku
105.000 Kč.

Podáváje Vám tuto nabídku na smírnou dohodu ve smyslu § 17 odst. 4. pravidel o dávkách, vybízí Vás zemský inspektorát, abyste se o ni nejpozději do **14 dnů po doručení** vyjádřil a upozorňuje Vás, že **k smírné dohodě nedochází, ponecháte-li výměr tento bez odpovědi.**

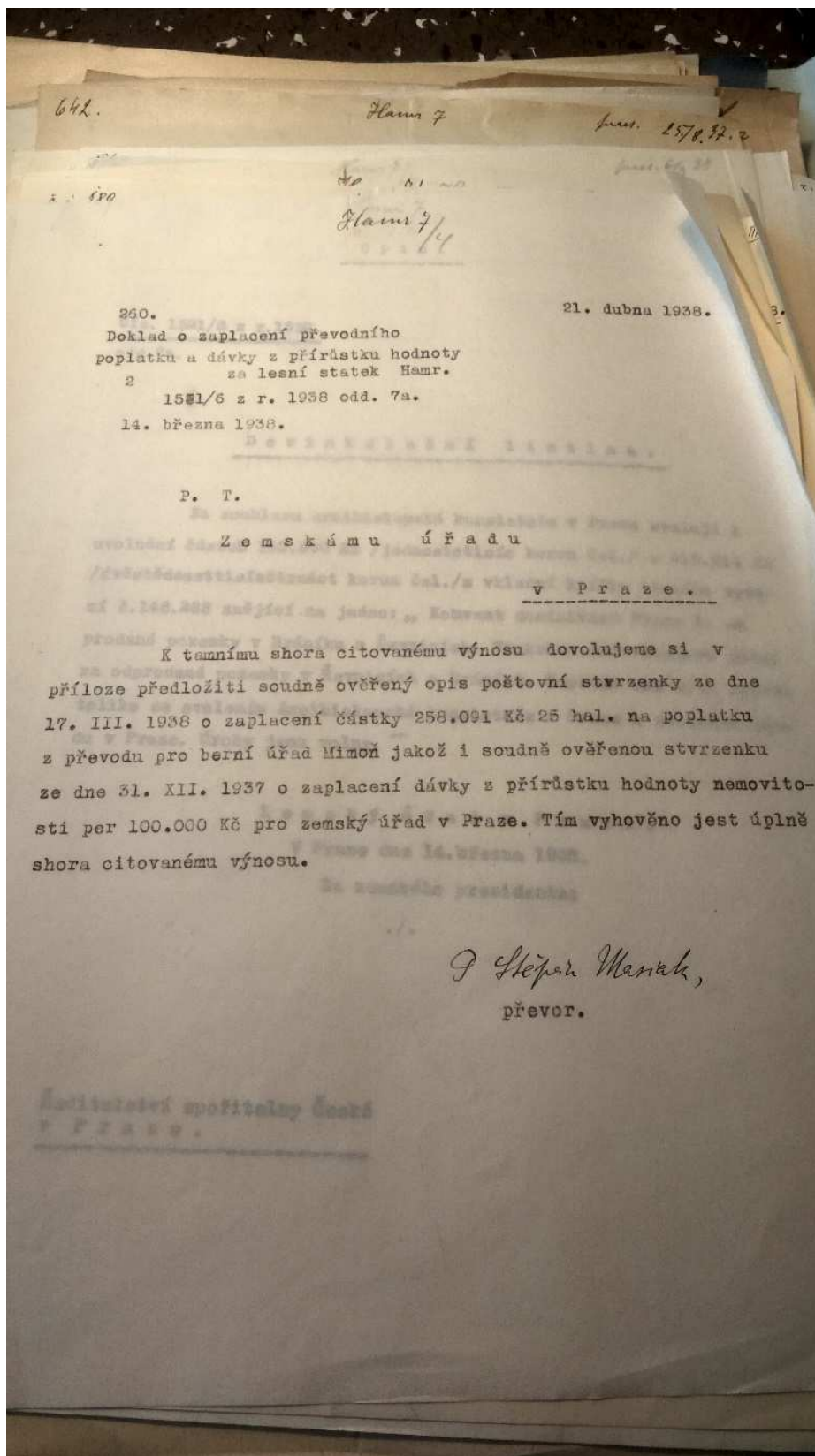
Projevíte-li ve lhůtě Vám stanovené, že s nabízenou dohodou nesouhlasíte, provede zemský inspektorát další řízení v § 17 pravidel o dávkách stanovených (soudní odhad nemovitostí event. na Váš náklad).

V Praze dne 7. 7. 1937
 Přednosta: *Stelich*

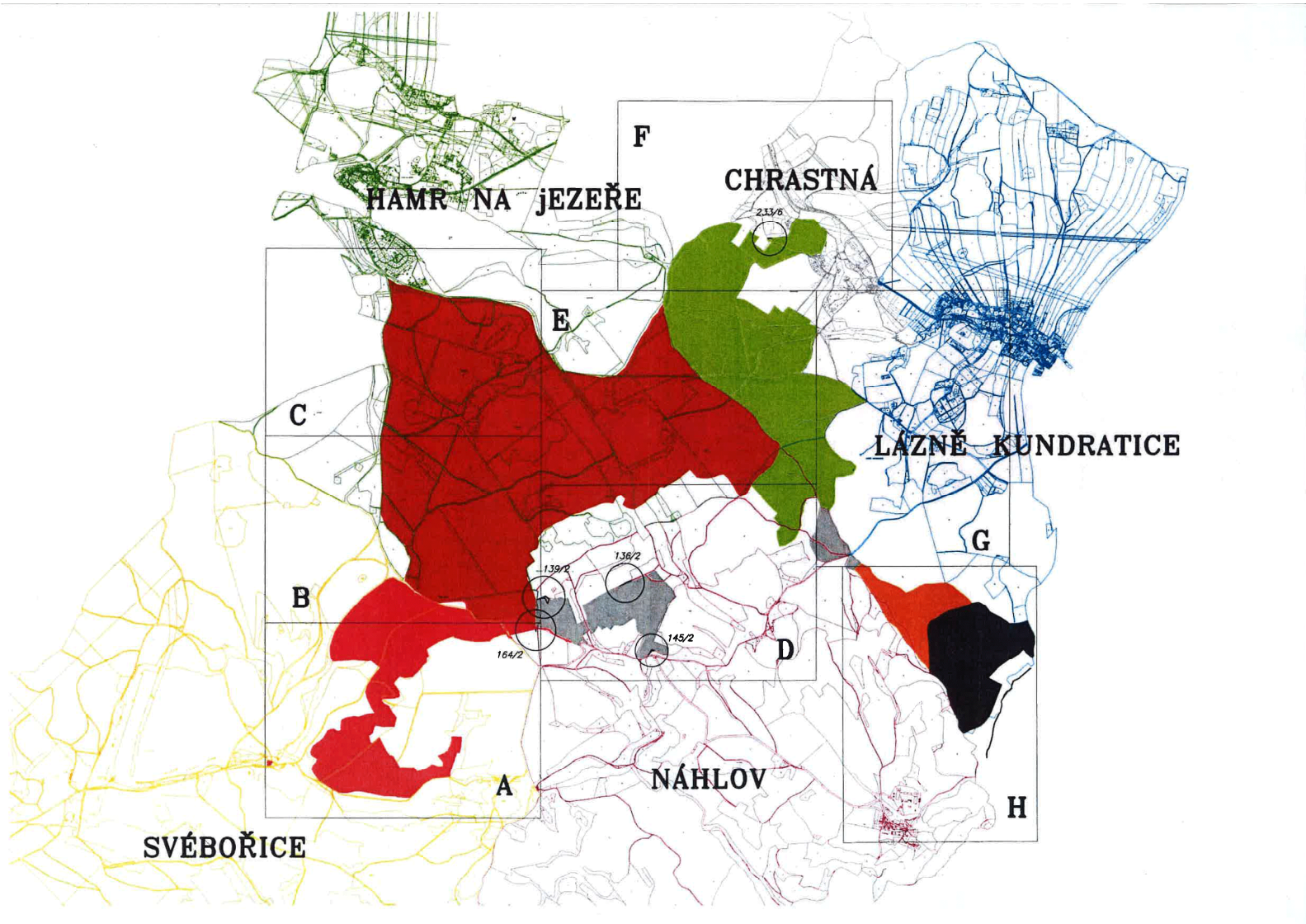
Shrta do 24 Am. 12 hod.

N II (nah. pauš. dávky),
 L. K. IV. 1934. — 8.000.

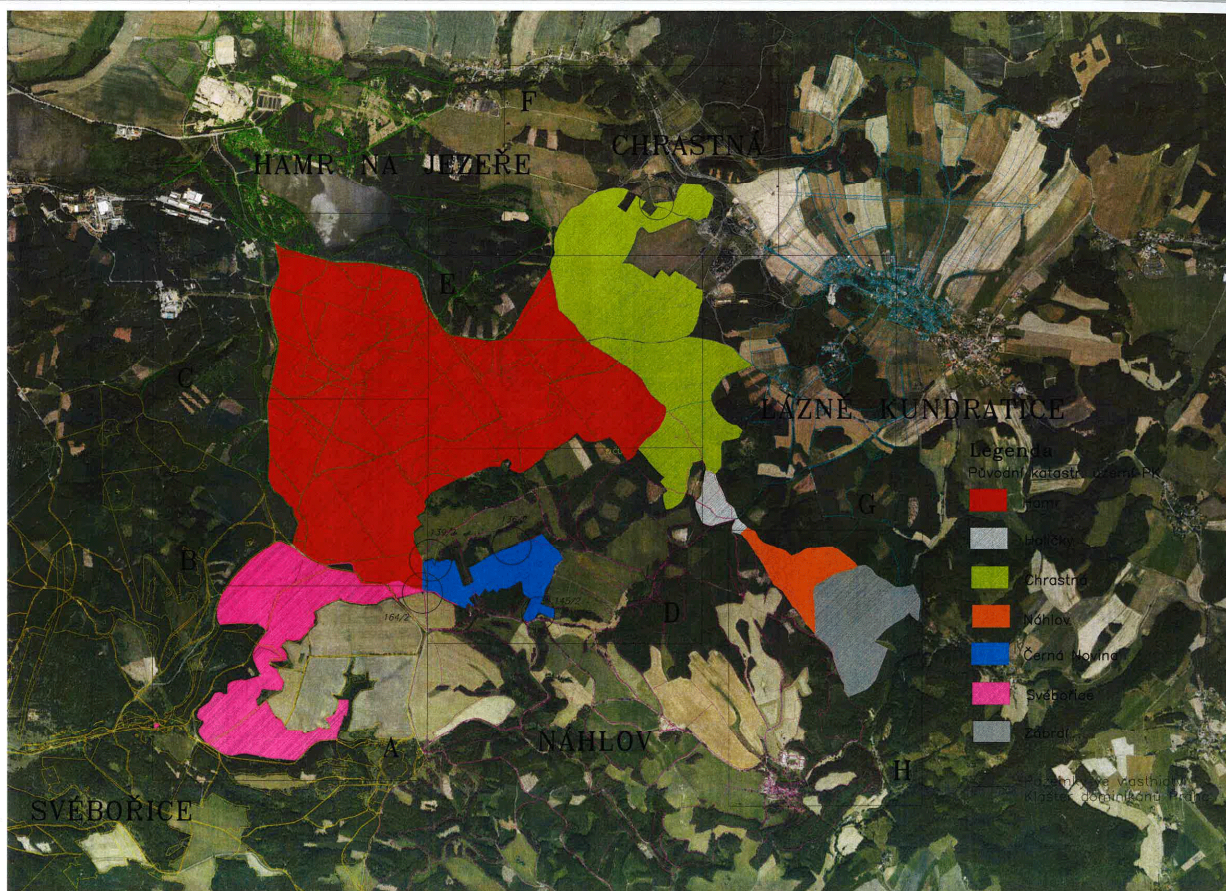
17. Příloha

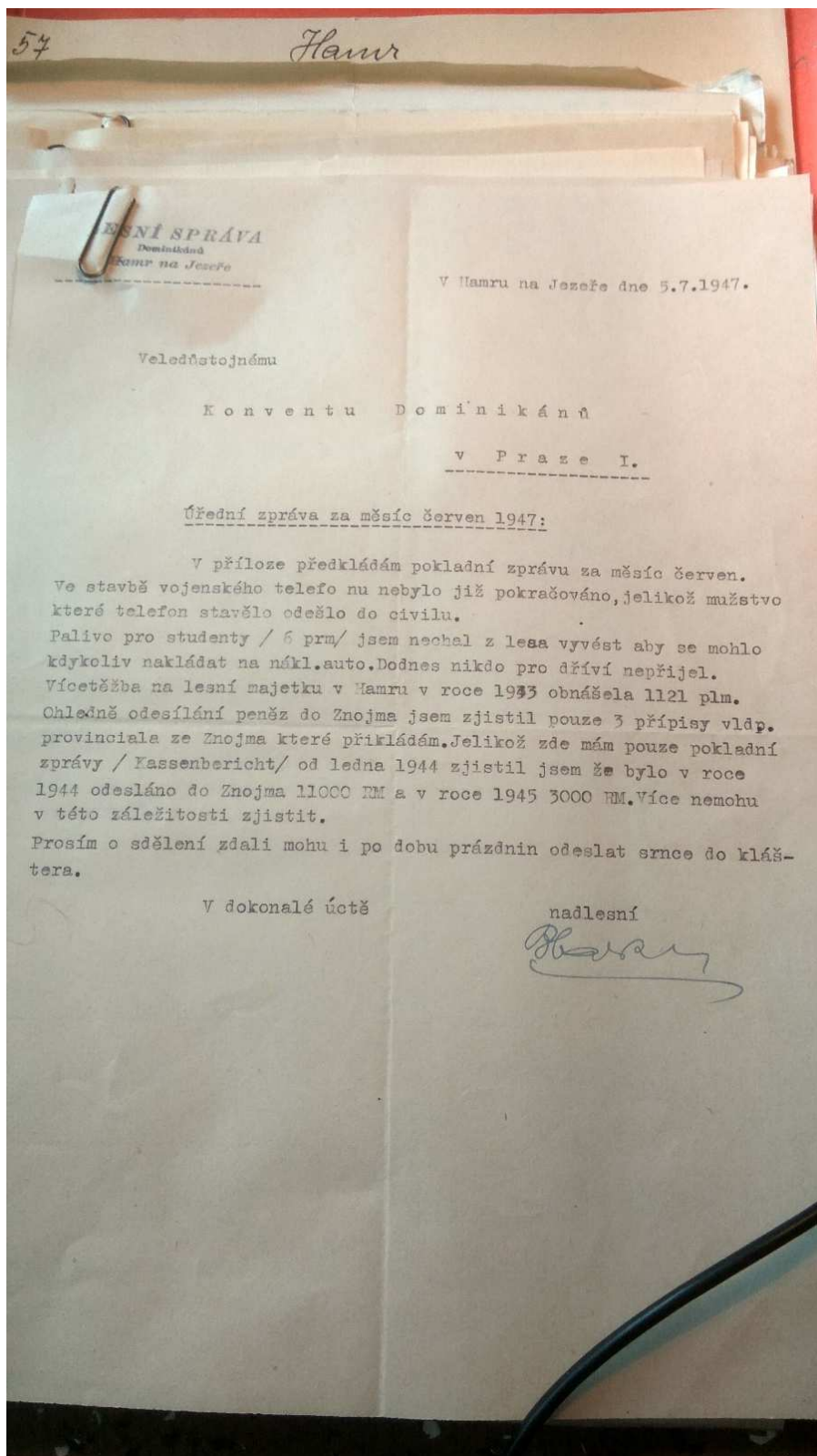
18. Příloha

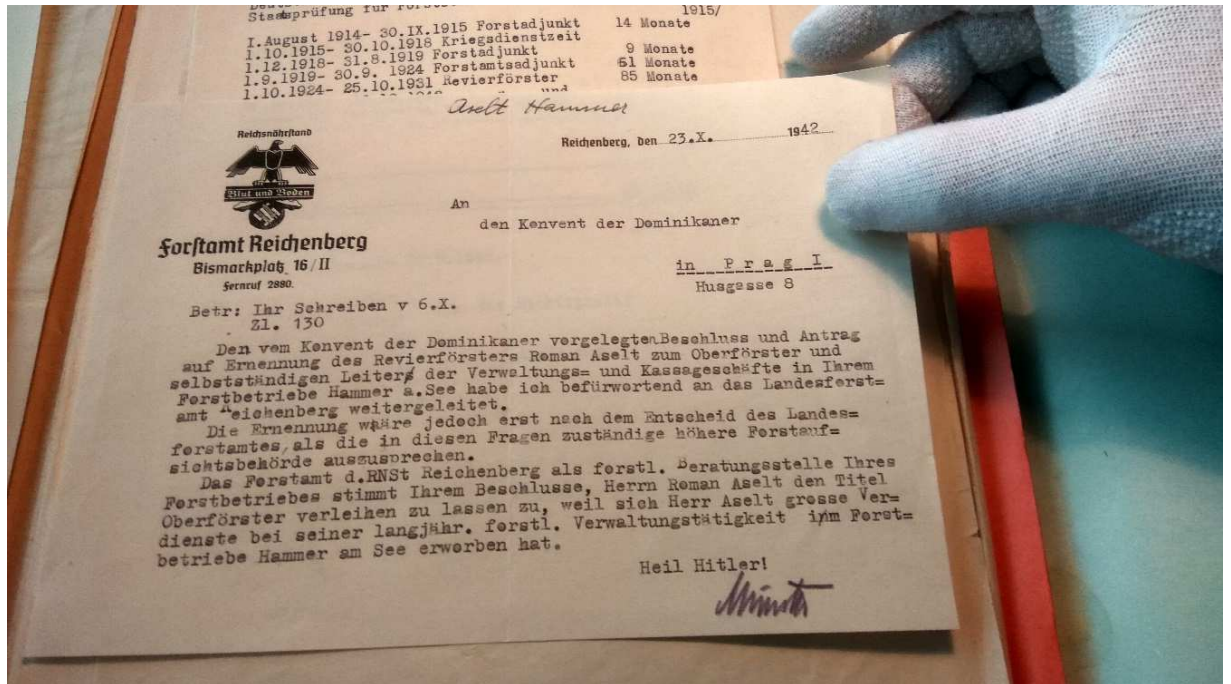
19. Příloha

20.Příloha

21. Příloha

22. Příloha

